

Udkast til

Forslag

til

Lov om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love

(Adoption uden samtykke, stedbarnsadoption af registreret partners barn fra fødslen m.v.)

§ 1

I adoptionsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 928 af 14. september 2004, som ændret ved § 22 i lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres: »Ministeren for familie- og forbrugeranliggender« til »Justitsministeren« og »ministeren for familie- og forbrugeranliggender« til »justitsministeren«.

2. § 1, stk. 2, ophæves, og i stedet indsættes:

»Stk. 2. Ved adoption af et barn fra et andet land har bevillingen virkning fra barnets ankomst her til landet. Hvis der er knyttet en prøveperiode til adoptionen, har bevillingen dog først virkning fra udløbet af prøveperioden. Statsforvaltningen kan fravige bestemmelsen i 2. pkt., hvis der foreligger særlige omstændigheder.

Stk. 3. Ved adoption af en registreret partners barn, hvor samtykke til adoption modtages efter § 8 a, har bevillingen virkning fra barnets fødsel.«

3. I § 4 indsættes som 3. pkt.: »Ved adoption efter § 8 a kan bevilling meddeles den, som er fyldt 18 år.«

4. § 8, stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. Justitsministeren, eller den justitsministeren bemyndiger dertil, kan bestemme, at samtykke afgivet for en udenlandsk myndighed eller institution ligestilles med samtykke afgivet for dansk myndighed eller institution, og kan i så fald tillade afvigelse fra reglerne i stk. 1-3.«

5. Efter § 8 indsættes:

»§ 8 a. Samtykke efter § 7 kan uanset § 8, stk. 2, modtages tidligere end 3 måneder efter barnets fødsel, hvis adoptanten ønsker at adoptere sin registrerede partners barn, der antages at være blevet til ved kunstig befrugtning med anonym donorsæd, og hvis partnerne boede sammen på tidspunktet for den kunstige befrugtning.

Stk. 2. § 8, stk. 1, 3 og 5, finder tilsvarende anvendelse på samtykke afgivet efter stk. 1.«

6. § 9, stk. 2, ophæves, og i stedet indsættes:

»Stk. 2. Selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Stk. 3. Adoption af et barn under 1 år kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Stk. 4. Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.«

7. § 10 ophæves.

8. § 11 affattes således:

»§ 11. Når statsforvaltningen træffer beslutning efter § 9, selv om samtykke til adoption fra forældrene efter § 7, stk. 1, ikke foreligger, underrettes forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, værger og den der søger om adoption herom.

Stk. 2. En beslutning som nævnt i stk. 1 skal være skriftlig og udleveres af statsforvaltningen til de pågældende personligt eller forkyndes for dem. Beslutningen skal indeholde oplysning om adgangen til at få afgørelsen prøvet af retten og om fristen herfor, jf. stk. 3.

Stk. 3. Inden 14 dage efter, at en beslutning som nævnt i stk. 1 er modtaget eller forkyndt, kan sagen forlanges indbragt for retten. Statsforvaltningen kan, når særlige grunde taler derfor, fastsætte en længere frist eller inden fristens udløb forlænge denne.

Stk. 4. Modtager statsforvaltningen anmodning om, at beslutningen prøves af retten, indbringer statsforvaltningen sagen for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 b, medmindre bevilling er udfærdiget efter udløbet af fristen i stk. 3.

Stk. 5. Opretholder retten statsforvaltningens beslutning om, at bevilling efter § 9 skal meddeles, eller beslutter retten, at bevilling kan meddeles, kan statsforvaltningen ikke meddele bevilling, før ankefristen er udløbet, og anke ikke er iværksat inden ankefristens udløb. Det samme gælder i forhold til kæremål, hvis retten afviser prøvelse, jf. retsplejelovens § 475 b, stk. 4.«

9. § 12, 2. pkt., affattes således: »Det samme gælder, hvis Ankestyrelsen har givet samtykke til adoption efter § 9, stk. 2, 2. pkt.«

10. Efter § 15 indsættes før kapitel 2:

»Advokatbistand

§ 15 a. Statsforvaltningen kan under en sag om adoption beskikke en advokat for et barn, der er fyldt 3 år, og som har bopæl her i landet. Dette gælder dog ikke ved adoption efter § 5 a, eller hvis adoptionen er formidlet af en organisation, der har tilladelse til at yde adoptionshjælp efter § 30.

Stk. 2. Statsforvaltningen skal under en sag om adoption efter § 9 beskikke en advokat for barnet. Statsforvaltningen skal samtidig tilbyde forældrene og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, samt barnets eventuelle plejeforældre advokatbeskikkelse.

Stk. 3. Om salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31.«

11. § 25 affattes således:

»§ 25. Justitsministeren kan fastsætte regler om behandling af sager efter denne lov, herunder

- 1) om godkendelse som adoptant,
- 2) om adoptionssagers behandling, herunder om indholdet af ansøgninger om adoption m.v.,
- 3) om afgivelse af samtykke til adoption, jf. §§ 6, 8 og 8 a og
- 4) om behandlingen af sager om adoption uden samtykke, jf. § 9.«

12. § 25 b, stk. 1, 2. og 3. pkt., affattes således: »Formanden skal være landsdommer eller højesteretsdommer. I behandlingen af hver klagesag deltager mindst 5 medlemmer, herunder formanden eller et medlem, der har bestået juridisk kandidateksamen.«

13. I § 25 b, stk. 2, indsættes som 2. pkt.: »Et medlem kan i alt være beskikket i 8 år. Det samme gælder for en stedfortræder.«

14. I § 25 b, stk. 3, indsættes efter »Adoptionsnævnet«: »inden 6 måneder efter samrådets afgørelse«.

15. I § 25 c, stk. 1 og 2, udgår »fra et andet land« og »til et sådant barn«.

16. I § 29 b, 2. pkt., ændres »§§ 9-10« til: »§ 9«.

§ 2

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 1069 af 6. november 2008, foretages følgende ændringer:

1. § 475 c, stk. 1 og 2, affattes således:

»§ 475 c. Som parter anses statsforvaltningen, forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, adoptionsansøgeren og barnet. Forældrene optræder på egen hånd, selv om de er umyndige.

Stk. 2. Retten beskikker en advokat for sagens parter, undtaget statsforvaltningen, medmindre de pågældende selv har antaget en advokat.«

2. I § 475 e, stk. 2, ændres: »Klageren« til »Parterne« og »klageren« til »parterne«.

§ 3

I forældreansvarsloven, lov nr. 499 af 6. juni 2007, foretages følgende ændring:

1. Efter § 20 indsættes før overskriften »Samværsafgørelser«:

»§ 20 a. Er barnet adopteret, kan der i helt særlige tilfælde, efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge, fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær m.v.«

§ 4

I lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel m.v. (barselloven), lov nr. 566 af 9. juni 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 8 indsættes som stk. 8:

»Stk. 8. Ved stedbarnsadoption af en registreret partners barn har adoptanten ret til fravær i 2 sammenhængende uger efter fødslen eller efter modtagelsen af barnet i hjemmet eller efter aftale med arbejdsgiveren inden for de første 14 uger efter fødslen, når adoptionen har retsvirkninger fra

barnets fødsel. Efter den 14. uge efter fødslen eller modtagelsen af barnet i hjemmet har adoptanten ret til fravær efter §§ 9 og 10. Hvis moderen dør eller på grund af sygdom bliver ude af stand til at passe barnet, indtræder adoptanten i moderens ret til fravær efter § 7, stk. 1.

2. I § 12, stk. 2, ændres »§ 7, § 8, stk. 6, og § 9« til: »§ 7, § 8, stk. 6 og stk. 8, og § 9«.

3. I § 13, stk. 1, indsættes efter 3. pkt.: »Tilsvarende bevarer den registrerede partner, der har stedbarnsadopteret barnet, retten til fravær efter § 8, stk. 8, hvis barnet er dødfødt eller dør inden den 32. uge efter fødslen.«

4. § 14, stk. 2, 2. pkt., affattes således: »Retten til at forlænge fraværsperioden gælder ikke forælders ret til fravær efter § 7, stk. 3, eller adoptanters ret til samtidigt fravær efter § 8, stk. 6, og stk. 8.«

5. § 15, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. En lønmodtager, der ønsker at udnytte sin ret til fravær efter fødslen, jf. § 7, stk. 3, eller § 8, stk. 8, skal senest 4 uger før fraværets forventede begyndelse underrette arbejdsgiveren herom og om længden af fraværet.«

6. § 15, stk. 7, affattes således:

»Stk. 7. En forælder, der indtræder i moderens ret til fravær efter § 7, stk. 2, eller § 8, stk. 8, skal uden ugrundet ophold underrette sin arbejdsgiver herom og om længden af fraværet.«

7. I § 23, stk. 1, ændres »§ 7, § 8, stk. 6, og § 9« til: »§ 7, § 8, stk. 6 og stk. 8, og § 9«.

8. I § 25, stk. 1, ændres »§ 7, stk. 1 eller 2, eller § 8, stk. 6, 1. pkt.« til: »§ 7, stk. 1 eller 2, § 8, stk. 6, 1. pkt., eller § 8, stk. 8.«.

§ 5

I lov om aktiv socialpolitik, jf. lovbekendtgørelse nr. 1460 af 12. december 2007, foretages følgende ændringer:

1. I § 13, stk. 4, nr. 4, indsættes efter »§ 8, stk. 1-6,« »og stk. 8,«.

2. I § 83, stk. 1 indsættes efter »ansøgeren«: », og til lignende udgifter til oprindelige forældre, der efter forældreansvarslovens § 20 a får fastsat samvær med et bortadopteret barn, hvis ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne«.

§ 6

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. oktober 2009, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Lovens § 1, nr. 1-5 og § 4 træder i kraft den 1. juli 2009.

§ 7

Stk. 1. Ansøgninger om godkendelse som adoptant af dansk barn, der er indgivet før den 1. oktober 2009, færdigbehandles efter de hidtil gældende regler, medmindre ansøgerne anmoder om at deltage i det adoptionsforberedende kursus.

Stk. 2. § 8 a i adoptionsloven, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 5, finder anvendelse på adoption af børn, som fødes efter lovens ikrafttræden. For adoption af børn født før lovens ikrafttræden anvendes de hidtil gældende regler.

Stk. 3. 20 a i forældreansvarsloven, som affattet ved denne lovs § 3, finder kun anvendelse på adoption, der gennemføres efter lovens ikrafttræden.

Stk. 4. § 25 b, stk. 2, i adoptionsloven, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 13, finder anvendelse på beskikkelser, der udstedes efter lovens ikrafttræden.

§ 8

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. §§ 1, 3 og 5 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

- 1. Indledning**
- 1.1. Lovforslagets formål og baggrund
- 2. Adoption uden samtykke (tvangsadoption)**
- 2.1. Gældende ret
- 2.2. Antallet af adoptioner uden samtykke
- 2.3. Internationale konventioner
- 2.4. Retssikkerhedsudvalgets generelle overvejelser
- 2.4.1. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser om tvangsadoption af børn under 1 år
- 2.4.2. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser om tvangsadoption af børn, der i mindst 3 år har været anbragt uden for hjemmet
- 2.5. Justitsministeriets overvejelser
- 3. Åbenhed i adoptioner**
- 3.1. Gældende ret
- 3.2. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser
- 3.3. Justitsministeriets overvejelser
- 4. Retssikkerhed ved behandling af sager om adoption uden samtykke**
- 4.1. Gældende ret
- 4.2. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser
- 4.3. Justitsministeriets overvejelser
- 5. Ensartet godkendelsesforløb**
- 5.1. Gældende ret
- 5.1.1. Godkendelse som adoptant
- 5.1.2. Plejeforældre
- 5.2. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser
- 5.3. Justitsministeriets overvejelser
- 6. Adoption af registreret partners barn**
- 6.1. Gældende ret
- 6.2. Justitsministeriets overvejelser
- 7. Adoptionsnævnet**
- 7.1. Gældende ret
- 7.2. Justitsministeriets overvejelser
- 8. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige**
- 9. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet**
- 10. Administrative konsekvenser for borgerne**
- 11. Miljømæssige konsekvenser**
- 12. Forholdet til EU-retten**
- 13. Hørte myndigheder og organisationer**
- 14. Sammenfattende skema**

1. Indledning

1.1. Lovforslagets formål og baggrund

Hovedformålet med lovforslaget er at sikre anbragte børn mulighed for kontinuitet og stabilitet under deres opvækst i de tilfælde, hvor det vurderes, at forældrene aldrig vil kunne tage sig af dem og give dem en stabil familierelation. Det foreslås på den baggrund, at adgangen til adoption uden samtykke udvides, så der i helt særlige situationer kan ske adoption uden samtykke af børn under 1 år og af børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, hvis forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Et andet centralt formål med lovforslaget er at gøre det muligt for en kvinde (medmøren) at adoptere sin registrerede partners barn allerede fra fødslen, hvis barnet er blevet til ved kunstig befrugtning med anonym donorsæd, og partnerne boede sammen på tidspunktet for den kunstige befrugtning.

I sammenhæng med de foreslåede ændringer i adoptionsloven foreslås en række ændringer af den lovgivning, der knytter sig til adoptionsloven. Det drejer sig bl.a. om ændringer i retsplejelovens regler om behandling af adoptionssager uden samtykke, forældreansvarslovens regler om samvær eller anden form for kontakt med andre end barnets forældre, barsellovens regler om adoptantens ret til fravær i forbindelse med stedbarnsadoption af en registreret partners barn og lov om aktiv social politiks regler om dækning af udgifter i forbindelse med samvær.

Lovforslaget fremsættes i sammenhæng med velfærdsministerens lovforslag om ændring af lov om social service (kontinuitet i anbringelsen), der forventes fremsat i januar 2009.

1.1.1. De gældende regler om adoption uden samtykke (tvangsadoption) blev vedtaget i 1972. Der har siden reglernes ikrafttræden udviklet sig en restriktiv praksis på området. Det har betydet, at der de seneste år kun har været ca. et barn årligt, der er blevet bortadopteret uden samtykke. Lovforslaget er udtryk for et ønske om at sikre barnet bedre opvækstvilkår ved at lempe adgangen til at gennemføre adoptioner uden samtykke i de tilfælde, hvor alternativet for barnet er en tvangsanbringelse uden for hjemmet i hele barnets opvækst.

Lovforslagets bestemmelser om adoption uden samtykke bygger på betænkning nr. 1463/2005 (retssikkerhedsbetænkningen) fra et udvalg under Socialministeriet om retssikkerhed i anbringelsessager og har nær sammenhæng med de regler, der er foreslået i det fremsatte lovforslag fra velfærdsministeren, som er nævnt ovenfor.

Lovforslaget skal endvidere ses i sammenhæng med initiativet "Barnets Reform", der er iværksat af Velfærdsministeriet, og som blandt andet har til hensigt at ændre serviceloven, så der gives mulighed for, at en anbringelse af et barn, som har fået en tæt tilknytning til sine plejeforældre, kan videreføres, selvom grundlaget for anbringelsen ikke længere er tilstede. Trods dette tiltag viser international forskning imidlertid, at adopterede børn er sikret den største stabilitet og bedste udvikling, jf. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærds undersøgelse "Anbragte børns udvikling og vilkår" (08:23) fra 2008.

Det er på den anførte baggrund blandt andet hensigten med lovforslaget at styrke et antal udsatte børns mulighed for kontinuitet og stabilitet i deres opvækst gennem adoption uden samtykke.

Med lovforslaget foreslås det således, at der kan ske adoption uden samtykke af et barn under 1 år, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og ikke vil kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. I forhold til børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, foreslås det, at der kan ske adoption uden samtykke, hvis forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Lovforslaget indebærer endvidere, at der i helt særlige tilfælde efter adoptionen kan fastsættes samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og barnets oprindelige slægtninge, navnlig forældrene, hvis det er bedst for barnet. De grunde, der fører til at gennemføre en adoption uden samtykke, vil som oftest være grunde, som taler mod, at det vil være til barnets bedste at fastsætte samvær. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at barnet i helt særlige tilfælde, hvor der i forvejen er en kontakt til en eller begge forældre, vil kunne have glæde af et sådant samvær.

Herudover indeholder lovforslaget en række forslag til styrkelse af barnets og de øvrige involverede parter retssikkerhed. Således foreslås det blandt andet, at begge forældre – uanset om de har del i forældremyndigheden – anses for parter i en sag om adoption uden samtykke. Dette gælder også ved en eventuel domstolsbehandling af sagen. Der foreslås endvidere en advokatbeskikkelsesordning for børn og forældre under den administrative behandling af sager om adoption uden samtykke.

Det er hensigten med lovforslaget, at adoption uden samtykke skal bruges mest muligt i de tilfælde, hvor der er et behov. Det er yderst vanskeligt at forudse, hvor mange børn, der årligt kan bortadopteres uden samtykke, men det forventes, at der med lovforslaget vil ske en væsentlig stigning i antallet af adoptioner uden samtykke. Årligt er der ca. 33 børn, der anbringes uden for hjemmet i hele opvæksten og ca. 900-1.000 15-17-årige, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 7 år.

1.1.2. Flere forhold taler for, at kravene for godkendelse til adoption af henholdsvis udenlandske og danske børn gøres ensartede. Blandt andet kan det nævnes, at det ikke nødvendigvis er mindre ressourcekrævende at adoptere et dansk barn. Det må desuden formodes, at udsatte børn, som bortadopteres uden samtykke, i måske højere grad end de danske børn, der i øvrigt bliver bortadopteret, vil have mere eller mindre vanskelige forhold, som kan kræve en særlig indsigt og et særligt overskud hos adoptanterne.

Med lovforslaget foreslås det på den baggrund at styrke forberedelsen og godkendelsen af ansøgere til adoption af et dansk barn. Dette sker navnlig ved, at det faseopdelte undersøgelses- og godkendelsesforløb for ansøgere om godkendelse til adoption af udenlandske børn indføres for ansøgere om adoption af danske børn. Dette skal bl.a. sikre, at der gennem et faseopdelt godkendelsesforløb og et adoptionsforberedende kursus sker en udskillelse af de bedst mulige adoptanter, og at dette kommer alle adoptivbørn til gode.

1.1.3. De gældende regler for stedbarnsadoption tager sigte på de situationer, hvor barnet har mistet en forælder enten ved død eller skilsmisse mellem forældrene, og hvor den anden forælder har giftet sig på ny, og ægtefællen har fungeret som social forælder. Formålet med de foreslåede ændringer af adoptionslovens regler om stedbarnsadoption er at tilpasse reglerne til de nye muligheder for registrerede partnere til at stifte familie ved hjælp af kunstig befrugtning. Det er således hensigten at sikre, at barnet får to forældre allerede fra barnets fødsel, og at der skabes sikkerhed om retsstillingen mellem barnet og forældrene.

Lovforslaget indebærer, at en kvinde, der lever i registreret parforhold, allerede under graviditeten kan give sit samtykke til, at hendes partner (medmoren) stedbarnsadopterer barnet, hvis barnet er blevet til ved kunstig befrugtning med anonym donorsæd, og partnerne boede sammen på tidspunktet for den kunstige befrugtning. Endvidere foreslås aldersgrænsen for meddelelse af bevilling til adoption i disse situationer nedsat til 18 år.

Folketinget behandlede i foråret 2008 et lovforslag fra Det Radikale Venstre (lovforslag L 67, 2007-2008, forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love samt ophævelse af lov om registreret partnerskab). Justitsministeren tilkendegav i den forbindelse at ville tage initiativ til, at de gældende regler blev ændret for at gøre det muligt at adoptere sin registrerede partners barn på et tidligere tidspunkt end efter gældende ret, og om muligt allerede fra barnets fødsel. Lovforslaget er i overensstemmelse med justitsministerens tilkendegivelse.

1.1.4. Herudover indeholder lovforslaget en række andre forslag til justeringer og tilpasninger af adoptionsreglerne. Således foreslås det, at hvervet som Adoptionsnævnets formand skal varetages af en landsdommer eller højesteretsdommer. Samtidig foreslås det, at nævnet er beslutningsdygtigt, når en sag behandles af mindst 5 medlemmer, hvoraf et medlem skal være formanden eller en jurist. Det foreslås videre, at en beskikkelse som ordinært medlem af Adoptionsnævnet højst kan strække sig over 8 år. Endelig indføres der en 6 måneders frist for indgivelse af klager til Adoptionsnævnet.

Lovforslaget indeholder endelig en række mindre ændringer, som hovedsageligt er af redaktionel karakter.

2. Adoption uden samtykke (tvangsadoption)

2.1. Gældende ret

Adoption af en person, som er under 18 år og umyndig, kræver som udgangspunkt samtykke fra barnets forældre, jf. adoptionslovens § 7. Forældre, der ikke skal give samtykke efter lovens § 7, skal som hovedregel afgive en erklæring efter lovens § 13. Det gælder f.eks. forældre, der ikke har del i forældremyndigheden.

Selv om der ikke kan opnås samtykke efter § 7, kan der i særlige tilfælde meddeles adoptionsbevilling, hvis hensynet til barnets tarv afgørende tilsiger det, jf. adoptionslovens § 9, stk. 2.

Efter lovens § 10 kan statsforvaltningen efter anmodning fra Ankestyrelsen tillade, at et barn, der med bistand fra kommunen er anbragt uden for hjemmet, senere kan bortadopteres, selv om samtykke ikke kan opnås fra forældrene. Også i dette tilfælde kræves det, at hensynet til barnets tarv afgørende tilsiger det.

Vurderingen af, hvornår hensynet til barnets tarv afgørende tilsiger at gennemføre en adoption uden samtykke, er restriktiv.

Af forarbejderne til § 9, stk. 2 (FT 1971-72 tillæg A, sp. 513-522, tillæg B, sp. 1857-1870, tillæg C, sp. 505-512 og tillæg F, sp. 992-1007, sp. 6311-6322 og sp. 6411-6412) fremgår det, at bestemmelsen navnlig er tænkt anvendt i forhold til børn, der igennem længere tid har været anbragt i privat familiepleje af kommunen, og hvor de biologiske forældre har undladt at opretholde en rimelig kontakt med barnet og i øvrigt at vise interesse for barnet. Bestemmelsen vil dog efter omstændighederne også kunne anvendes i situationer, hvor der har været kontakt mellem barn og forældre, men kontakten skønnes at have været til skade for barnet. Den meget begrænsede anvendelse af adoption uden samtykke viser en praksis, hvor adoption kun gennemføres, når barnet har en vis alder, når der ikke har været kontakt mellem barnet og de biologiske forældre i en vis årrække, typisk 6-8 år, og når den manglende kontakt til de biologiske forældre som udgangspunkt skyldes, at forældrene ikke har forsøgt at skabe kontakt. Efter praksis træffes der således alene afgørelse om adoption uden samtykke af større børn, der har boet i en plejefamilie i en længere årrække.

Adoptionslovens § 10 tager særligt sigte på de såkaldte "glemte" børn på institutioner og skal sikre, at plejeforældre, der er interesserede i at adoptere et institutionsanbragt barn, inden barnets anbringelse i hjemmet kan opnå væsentlig sikkerhed for, at adoptionen ikke senere vil strande på grund af forældrenes modstand. Den relation, som bliver opbygget mellem plejeforældrene og barnet, vil således efterfølgende kunne bevares gennem adoption, selv om barnets forældre ikke vil give samtykke hertil. Det er dog en forudsætning, at barnets ophold hos plejeforældrene gennem en passende observationsperiode har vist sig at fungere tilfredsstillende. I praksis har der ikke i de seneste år været gennemført adoptioner uden samtykke efter adoptionslovens § 10.

2.2. Antallet af adoptioner uden samtykke

Inden for den seneste 15-års-periode har 494 børn været anbragt uden for hjemmet hele deres liv, hvilket svarer til 33 børn om året.

En undersøgelse lavet af Familiestyrelsen i 2002 viser, at styrelsen fik forelagt 12 sager om adoption uden samtykke i perioden fra 1992 til 2002. I alle sager var der tale om plejebørn, hvoraf 6 af børnene boede i Grønland. Sagerne blev forelagt efter adoptionslovens § 7 og § 9, stk. 2. I 3 tilfælde blev der givet tilladelse til adoption uden samtykke, mens adoption blev afvist i 5 tilfælde. I 2 tilfælde samtykkede forældremyndighedsindehaveren under sagens behandling i adoptionen. De sidste 3 sager var endnu ikke afsluttede, da undersøgelsen blev gennemført.

I perioden 2003 til august 2008 har Familiestyrelsen fået forelagt 4 sager om adoption uden samtykke, som alle omhandlede plejebørn. Styrelsen tillod adoption i 3 af sagerne, mens statsforvaltningen blev bedt om at genoptage den fjerde sag. Statsforvaltningen afslog i denne sag efterfølgende adoption uden samtykke, da plejeforholdet alene havde varet i 5 år og 5 måneder.

En gennemgang af de seneste 3 tilladelser til adoption uden samtykke, som blev givet i 2004, 2005 og 2008, giver et billede af den praksis, der er på området. I tilladelsen fra 2004 havde barnet boet hos sine plejeforældre siden fødslen og var 13½ år, da det blev adopteret af dem. Da barnet var 6 år, døde dets biologiske far, og barnet havde kun haft lidt kontakt med sin biologiske mor – den sidste kontakt var, da barnet var 5 år. I tilladelsen fra 2005 havde barnet boet hos sin plejefamilie, siden barnet var 5 uger, og blev adopteret af plejefamilien som 12-årig. Barnets biologiske far døde, da barnet var 5 år, og den seneste kontakt, barnet havde haft til sin biologiske mor, var som 3-årig. I tilladelsen fra 2008 havde barnet også boet hos plejeforældrene hele sit liv og blev adopteret af plejefamilien som 13-årig. Barnet havde ikke haft kontakt med sin biologiske mor, siden det var 2 år.

Ankestyrelsen har oplyst, at styrelsen i perioden fra 2000 til midten af 2008 ikke har afvist at tiltræde indstillinger fra kommunerne om adoption uden samtykke.

2.3. Internationale konventioner

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og FN's Børnekonvention indeholder bestemmelser, der har betydning for spørgsmålet om adoption uden samtykke. Det er forudsat, at bestemmelserne i Børnekonventionen bliver inddraget af Menneskerettighedsdomstolen i dennes fortolkning af Menneskerettighedskonventionen.

Børnekonventionens artikel 3 slår fast, at ”i alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for social velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række”. Princippet om barnets bedste er vejledende for tolkningen af de øvrige artikler i konventionen. Efter artikel 3 skal konventionsstaterne påtage sig at sikre barnet den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for dets trivsel, og staten skal i den forbindelse iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at opfylde denne forpligtelse.

Efter artikel 9 skal konventionsstaterne sikre, at barnet ikke adskilles fra sine forældre mod deres vilje, medmindre en adskillelse er nødvendig af hensyn til barnets tarv. Barnet skal også sikres en ret til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse og direkte kontakt med begge forældre, medmindre det strider mod barnets tarv. Efter bestemmelsen skal alle interesserede parter have mulighed for at deltage i sagsbehandlingen og fremføre deres synspunkter.

Efter artikel 12 har barnet ret til at give udtryk for sin mening og krav på, at denne mening tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.

Efter artikel 20 har staten pligt til at sørge for særlig beskyttelse af et barn, der midlertidigt eller konstant er afskåret fra sine familiemæssige omgivelser. En sådan særlig beskyttelse kan blandt andet omfatte anbringelse i pleje, adoption eller eventuelt anbringelse i passende børneinstitution. Ved overvejelsen af mulige løsninger skal der tages tilbørligt hensyn til ønskeligheden af sammenhæng i barnets opvækst og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund. Endvidere følger det af artikel 21, at blandt andet stater, der anerkender og/eller tillader adoption, skal sikre, at barnets tarv skal være af alt afgørende betydning.

Efter Menneskerettighedskonventionens artikel 8, stk. 1, er adoption uden samtykke et indgreb i retten til familieliv. Efter samme artikels stk. 2 kan indgrebet dog være berettiget, hvis det sker i overensstemmelse med loven og eksempelvis er nødvendigt til varetagelse af nærmere bestemte anerkendelsesværdige formål, herunder for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis skal adoptioner, som gennemføres uden samtykke, således have hjemmel i loven, ligesom der stilles en række krav til lovens formulering i forhold til præcision og forudsigelighed. Hvis loven tildeler myndighederne et skøn, skal skønnets rækkevidde og måden, hvorpå det skal udøves, være angivet med en sådan klarhed, at der sikres tilstrækkelig forudsigelighed i afgørelsen. Myndighedernes skønsmargin indskrænkes i takt med, at intensiteten i indgrebet i retten til familieliv øges.

Staterne har som udgangspunkt en bred skønsmargin ved vurderingen af, om det er nødvendigt at fjerne børn fra hjemmet, mens Domstolen foretager en mere indgående prøvelse, når det drejer sig om yderligere

begrænsninger i retten til familieliv og ved vurderingen af retssikkerhedsgarantier, der har til formål at sikre forældrenes og barnets ret til familieliv.

Domstolen har udtalt, at artikel 8 indebærer, at der skal foretages en rimelig afvejning mellem barnets interesse i at forblive i pleje og forældrenes ønske om genforening. I den forbindelse skal der lægges særlig vægt på, hvad der er bedst for barnet, hvilket i nogle tilfælde kan veje tungere end hensynet til forældrene. Der skal i alle tilfælde foretages en konkret bedømmelse af de aktuelle forhold og det berørte barns interesser.

Ved tvangsindgreb påser Domstolen, at myndighederne har haft et relevant og tilstrækkeligt grundlag for at træffe afgørelse. Der skal således blandt andet indhentes de nødvendige lægelige og psykologiske vurderinger og rapporter om familiens og barnets situation. Myndighederne har i den forbindelse også pligt til at sikre, at forældre (og barn, hvis dets alder og modenhed tilsiger det) inddrages i beslutningsprocessen. Dette krav bliver større, jo mere indgribende afgørelsen er.

I relation til tvangsfjernelse har Domstolen i flere sager udtalt, at fjernelse af et barn fra forældrene lige efter fødslen er særligt indgribende.

Domstolen er i øvrigt opmærksom på, om myndighederne har behandlet sagen inden for rimelig tid. En langvarig sagsbehandling kan have den effekt, at relationen mellem barn og forældre svækkes eller afskæres, mens barnet samtidig opbygger en relation til nye omsorgspersoner, som utilsigtet kommer til at veje tungere end relationen til forældrene.

2.4. Retssikkerhedsudvalgets generelle overvejelser

Retssikkerhedsudvalget har i sin betænkning anvendt begrebet tvangsadoption om adoption uden samtykke.

Retssikkerhedsudvalget har anført, at der kan være behov for tvangsadoption i andre situationer end dem, som praksis i dag giver mulighed for. Dette skal ses i sammenhæng med udvalgets forslag til ændring af reglerne om anbringelse af børn og unge, hvor hensynet til kontinuitet i barnets liv og barnets tilknytning til anbringelsesstedet skal spille en større rolle, end tilfældet er i dag.

Udvalget peger på to situationer, hvor der kan være behov for at gøre det muligt at gennemføre tvangsadoptioner. Dels kan der være behov for at kunne gennemføre tvangsadoption af børn under 1 år, dels kan der være behov for at kunne gennemføre tvangsadoption af børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år.

Udvalget er opmærksomt på, at tvangsadoption er et meget alvorligt indgreb, og at det derfor er nødvendigt med en grundig undersøgelse af barnets og de biologiske forældres forhold, før der kan træffes afgørelse herom. Det er en forudsætning, at forældrene bliver hørt og inddraget i forbindelse med undersøgelsen af deres forhold. Udvalget anfører videre, at betingelserne for tvangsadoption skal være opfyldt i forhold til begge forældre, og det er derfor nødvendigt at afdække, om der f.eks. er eller kan findes en biologisk far.

Adoption kan ifølge udvalget kun komme på tale i tilfælde, hvor begge forældre varigt er ude af stand til at drage omsorg for barnet. Er behovet for tvangsadoption primært begrundet i et psykisk handicap hos forældrene, kan der være behov for lægeundersøgelse, herunder en psykiatrisk undersøgelse af forældrene, før der kan gives tilladelse til adoption mod forældrenes ønske. Endvidere er det meget vigtigt, at forholdene i den eventuelle adoptivfamilie er grundigt beskrevet. Afhængigt af barnets alder og modenhed skal barnets holdning foreligge oplyst og tillægges afgørende vægt, og man skal samtidig sikre sig, at barnet passer til den eventuelle adoptivfamilie.

2.4.1. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser om tvangsadoption af børn under 1 år

Det er udvalgets opfattelse, at det – som noget nyt – i helt ekstraordinære situationer skal være muligt at bortadoptere et barn under 1 år, eventuelt spædbørn, mod forældrenes ønske, og uden at forældrene sikres mulighed for kontakt efter adoptionen. Det er dog en betingelse, at forældrene absolut ingen forældreevne har, og at de må antages heller aldrig at ville kunne udvikle en sådan i tilstrækkelig grad. Forældrene skal

endvidere være så dårligt fungerende, at de ikke bør være alene med barnet, og således heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær og kontakt. Der vil på den måde være tale om, at det allerede fra barnets fødsel kan forudses, at barnet ikke vil kunne komme til at vokse op hos forældrene, og at forældrene heller ikke gennem samvær med barnet vil kunne give det den familierelation, som barnet har brug for.

Efter udvalgets opfattelse vil de betingelser, der opstilles om, at forældre skal være ude af stand til at tage vare på barnet i hele dets opvækstperiode, være tilstrækkeligt strenge til at sikre, at tvangsadoption af børn under 1 år kun vil være tilladt i helt ekstraordinære tilfælde.

Der kan f.eks. være tale om børn af meget dårligt begavede forældre, hvis manglende forældreevne er blevet dokumenteret i forbindelse med, at de har andre børn, der er anbragt uden for hjemmet. Der kan også være tale om forældre med et langvarigt misbrug kombineret med psykisk sygdom.

Da der er tale om børn, der med sikkerhed aldrig vil kunne komme til at bo hos deres forældre og ikke gennem samvær og kontakt vil kunne få et tilhørsforhold til forældrene, finder udvalget, at disse børn bør gives mulighed for en bedre opvækst ved at blive adopteret frem for at blive anbragt uden for hjemmet. Hvis der allerede ved barnets fødsel er tilstrækkelig dokumentation for behovet for adoption, bør man derfor ikke vente flere år, før der kan gives tilladelse til adoption.

Udvalget vurderer, at det kun vil være et meget begrænset antal børn, der må antages at ville kunne bortadopteres efter den foreslåede bestemmelse.

2.4.2. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser om tvangsadoption af børn, der i mindst 3 år har været anbragt uden for hjemmet

Udvalget anbefaler endvidere, at muligheden for tvangsadoption af de større børn udvides, sådan at adoption bliver en mulighed for børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, og hvor det er godtgjort, at forældrene varigt ikke vil være i stand til at tage sig af barnet. Adoption vil i sådanne tilfælde normalt ske til de plejeforældre, som barnet har været anbragt hos, og hvor der er opstået en tæt tilknytning, sådan at barnet reelt har fået en ny familie. Efter udvalgets forslag vil adoption således kunne ske efter en kortere anbringelsesperiode end efter gældende praksis. Adoption skal være mulig, uanset om anbringelsen har været frivillig eller tvangsmæssig. Der kan være tale om børn, der har været anbragt fra fødslen eller fra et senere tidspunkt.

Udvalget stiller ikke krav om, at kontakten mellem barnet og de biologiske forældre skal have været afbrudt i en længere periode. Er barnet afskåret fra at kunne vokse op hos sine biologiske forældre, finder udvalget, at der bør være mulighed for også juridisk at give barnet en ny familie.

Udvalget mener, at det som langt overvejende hovedregel må forventes, at de plejeforældre, som barnet har været anbragt hos, og som barnet er blevet stærkt knyttet til, vil ansøge om adoption af barnet. Det er således muligheden for at kunne give relationerne mellem sådanne børn og deres plejeforældre sikrere rammer, der er det egentlige sigte.

Hvis barnet adopteres af de plejeforældre, barnet bor hos, skal plejeforældrene ikke godkendes som adoptanter, da der i så fald er tale om et særligt tilknytningsforhold mellem barnet og plejeforældrene, jf. adoptionslovens § 4 a, stk. 2. Den gældende praksis om længden af opfostring hos plejeforældrene vil dog skulle justeres i forhold til udvalgets forslag om, at en adoption allerede kan ske, når barnet har været anbragt uden for hjemmet i 3 år.

Der er i udvalget enighed om, at muligheden for at gennemføre tvangsadoption af børn, der har været anbragt i mere end 3 år, og hvis forældre varigt ikke vil kunne give dem et hjem, ikke skal være betinget af, at det kan ske til en aktuel plejefamilie. Der vil være børn, som er anbragt på opholdssted eller institution, og enkelte børn vil være anbragt hos en plejefamilie, der ikke er interesseret i at adoptere barnet, eller hvor det ikke vil være til gavn for barnet, at plejeforældrene adopterer. Sådanne børn vil efter udvalgets forslag kunne adopteres af personer, der er godkendt efter de almindelige regler om godkendelse som adoptanter.

Om de større børns eventuelle behov for fortsat kontakt til forældrene henvises til pkt. 3.2 i de almindelige bemærkninger.

2.5. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet kan tilslutte sig udvalgets vurdering af, at der kan være behov for at ændre reglerne om adoption uden samtykke. Justitsministeriet kan også tilslutte sig udvalgets sondring mellem den situation, som udsatte børn under 1 år står i, og den situation, som udsatte børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, står i.

Justitsministeriet kan derfor tiltræde udvalgets forslag om, at adoption uden samtykke af børn under 1 år kun skal kunne ske i helt særlige tilfælde, hvor det kan forudses, at barnet ikke vil kunne komme til at vokse op hos forældrene, og at forældrene heller ikke gennem samvær med barnet vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet. Ved at gennemføre en adoption på dette tidlige tidspunkt i barnets liv giver man barnet mulighed for at etablere den vigtige, tidlige følelsesmæssige kontakt til de personer, som skal være barnets forældre fremover. Det skal i disse tilfælde være allerede godkendte adoptanter, der adopterer barnet.

Om godkendelse til adoption henvises til pkt. 5 i de almindelige bemærkninger.

Justitsministeriet kan også tiltræde udvalgets forslag om, at børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, allerede på dette tidspunkt skal kunne adopteres uden samtykke, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt ikke vil være i stand til at tage sig af barnet. Justitsministeriet mener ligesom udvalget, at der som en afledet virkning af dette forslag skal ske en lempelse af det gældende opfostringskrav. Dette indebærer, at der alene stilles krav om, at barnet har været anbragt hos plejefamilien i 3 år, i de tilfælde hvor der er tale om en plejebarnsadoption.

Da forslaget til adoptionslovens § 9, stk. 4, også tager sigte på at give mere sikre rammer for nære relationer mellem de større børn og deres plejeforældre, foreslår ministeriet, at adoptionslovens § 10, som har det samme sigte, ophæves.

Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning og stiller store krav til sagsbehandlingen. Det er ministeriets opfattelse, at servicelovens betingelser for tvangsfjernelse af børn skal være opfyldt, før en sag om bortadoption uden samtykke efter forslaget til adoptionslovens § 9, stk. 3 og stk. 4 kan indledes. Herudover er det blandt andet et krav for at kunne gennemføre en adoption uden samtykke, at det også skal kunne dokumenteres, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Forældrenes situation vil naturligvis altid skulle vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Som eksempler på forhold, der kan give anledning til overvejelser herom, kan nævnes:

- Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen
- Svære personlighedsforstyrrelser, evt. kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet
- Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv
- Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv
- En forælder som i relation til ældre børn har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at bedre forældreevnen

Ved vurderingen af forældreevnen er det nødvendigt at inddrage forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om det er sandsynligt, at forældreevnen kan genvindes. Der vil desuden skulle indhentes en eller flere specialerklæringer fra eksempelvis en psykiater, psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældreevnen. En prognosevurdering skal som hovedregel indeholde oplys-

ninger om forældrenes psykiske tilstand, herunder deres eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, eventuelle fysiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Det skal således vurderes, om forældrene har været tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandlingen. Prognosevurderingen skal også indeholde også oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene. Den manglende forældreevne skal vise sig som et gentaget mønster, dvs. på tværs af situationer, tid, fysisk og psykisk tilstand.

I de tilfælde, hvor man endnu ikke kan dokumentere et varigt tab af forældreevne, men dog med relativ stor sikkerhed vurderer, at muligheden for at udvikle forældreevnen hos de biologiske forældre enten er stærkt reduceret eller meget usikker, og hvor dette ikke kan godtgøres inden for 1 år efter barnets fødsel, vil behandlingen af sagen med henblik på at bortadoptere barnet skulle indstilles. Efter Justitsministeriets opfattelse skal barnet i disse situationer i stedet anbringes på en institution eller hos en plejefamilie med henblik på adoption. Efter velfærdsministerens forslag om kontinuitet i anbringelsen, vil det være muligt for myndighederne at træffe afgørelse om, at en anbringelse uden for hjemmet af et barn, der ikke er fyldt 1 år, skal gælde i 3 år, hvis det er overvejende sandsynligt, at de forhold, der begrundet anbringelsen, vil være til stede i denne periode.

Justitsministeriet foreslår i den forbindelse, at adoptionsansøgere under forundersøgelsen ved godkendelse til adoption af danske børn, skal spørges, om de vil være interesserede i at modtage et dansk barn i pleje med henblik på adoption, når barnet har været anbragt i familien i mindst 3 år. Hvis de kommende adoptanter er interesserede i at modtage et barn i pleje med henblik på adoption, noteres dette i sagen, inden den sendes til Adoptionsnævnet med henblik på matchning af et barn til familien.

Kommunerne vil herefter kunne henvende sig til Adoptionsnævnet, når kommunen har et barn, der skal anbringes uden for hjemmet med henblik på adoption. På den måde får Adoptionsnævnet mulighed for at præmatche barnet med den bedst egnede familie.

I tilfælde, hvor der ikke allerede er en godkendt adoptivfamilie, der er interesseret i at modtage et barn i pleje med henblik på adoption, kan kommunen visitere barnet til en plejefamilie, der vil være indstillet på adoption af barnet.

Justitsministeriet foreslår videre, at de familier, der modtager et barn i pleje med henblik på adoption, tilbydes rådgivning om, hvordan der skabes en gensidig tilknytning mellem barn og forældre i den særlige situation, hvor familien skal dannes, men hvor det dog er usikkert, om barnet efter en årrække vil kunne adopteres og blive en varig del af familien. Familien skal samtidig også kunne rumme at være ”professionelle” i forhold til barnets biologiske forældre og det at være plejeforældre.

Dokumenteres det inden 1 år efter barnets fødsel, at forældrene varigt er uden forældreevne og så dårligt fungerende, at de ikke bør være alene med barnet og derfor heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, vil barnet kunne adopteres uden samtykke til en godkendt adoptivfamilie.

Adoptivfamilien og barnet vil kunne matches af Adoptionsnævnet, når der foreligger en afgørelse om tilslutning til adoption uden samtykke fra statsforvaltningen. Adoptanterne vil herefter – uanset om statsforvaltningens afgørelse indbringes for domstolene – kunne modtage barnet i hjemmet med henblik på adoption og opnå ret til orlov efter § 8 i barselloven. Den endelige udfærdigelse af adoptionsbevillingen skal afvente domstolens behandling af sagen. Adoptivfamilierne vil i sådanne tilfælde, forud for anbringelsen af barnet være grundigt orienteret om, at den endelige adoption vil skulle afvente domstolens behandling af sagen, og at der således også vil være en usikkerhed om, hvorvidt adoptionen bliver en realitet.

Der kan opstå tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen hos øvrige myndigheder ikke afsluttes, inden barnet er fyldt 1 år. I sådanne tilfælde må det vurderes, om barnet alligevel kan bortadopteres uden samtykke efter forslaget til § 9, stk. 2, da 1 års-fristen i stk. 3 vil være overskredet.

Det er selvsagt ikke muligt at opregne alle situationer, hvor adoption uden samtykke vil kunne være bedst for barnet. Som et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn kan adopteres uden samtykke

allerede fra fødslen, kan nævnes den situation, hvor forældrenes forhold inden barnets fødsel er blevet undersøgt. Undersøgelsen kan være foretaget i forbindelse med anbringelse af ældre søskende eller i forbindelse med undersøgelser foretaget under graviditeten. Der kan foreligge speciallægeerklæringer eller erklæringer fra en autoriseret psykolog, der bekræfter, at de kommende forældre varigt er uden forældreevne, samt eventuelle oplysninger om, at ingen af forældrene har evnet at holde kontakten med de ældre søskende, således at samværet med disse er ophørt trods kommunens initiativ og tilbud om iværksættelse af samvær. Det er dog altid nødvendigt at foretage en vurdering af, om der konkret er mulighed for at skabe kontakt mellem forældrene og det barn, der påtænkes bortadopteret. Hvis en eller begge forældre har evnet at holde kontakten med en ældre søskende, vil det ikke være muligt at gennemføre en adoption uden samtykke fra barnets fødsel.

Et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, vil kunne adopteres uden samtykke, kan være den situation, hvor et 4-årigt barn har været anbragt uden for hjemmet i 3½ år, og hvor barnet de seneste 3 år har været hos samme plejefamilie. Begge forældre har et massivt misbrug af alkohol og euforiserende stoffer, og indtil barnet blev anbragt hos plejefamilien, var der sporadisk samvær mellem barnet og forældrene. Efter barnets anbringelse hos plejefamilien kan det sporadiske samvær mellem barnet og forældrene være fortsat eller ophørt. På baggrund af de seneste 4 års erfaringer foreligger der specialerklæringer om, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Det skal understreges, at barnets forhold i sagens natur skal være grundigt belyst. Dette kan blandt andet ske ved inddragelse af en udviklingsbeskrivelse af barnet fra anbringelsesstedet eller barnets kommune og ved en helbredsundersøgelse af barnet. Ved bortadoption af helt små børn inddrages desuden fødselsoplysninger fra hospitalet. Afhængigt af barnets alder kan det også være nødvendigt at belyse barnets perspektiv gennem samtale med barnet.

Endelig skal Justitsministeriet fremhæve, at der med lovforslaget endvidere gennemføres en vis lempelse i den generelle adgang til bortadoption uden samtykke, dvs. uden for de tilfælde, der omfattes af den foreslåede bestemmelse i § 9, stk. 3 (adoption af børn under 1 år) og § 9, stk. 4 (adoption af børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år). Denne lempelse, som gennemføres med den ændrede affattelse af adoptionslovens § 9, stk. 2, vil kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor væsentlige hensyn taler for, at det vil være til barnets bedste at gennemføre en bortadoption uden samtykke og hvor betingelserne for at anvende de foreslåede bestemmelser i § 9, stk. 3 eller stk. 4, ikke er opfyldt. Som eksempel herpå kan nævnes et tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen hos øvrige myndigheder ikke afsluttes inden barnet er fyldt 1 år. Ligeledes vil det kunne forekomme, at det - efter at barnet er fyldt 1 år - vurderes, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Der vil også kunne være tilfælde, hvor et barn har været anbragt uden for hjemmet i f.eks. 2 år, og hvor det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

I de nævnte tilfælde vil en bortadoption i særlige tilfælde kunne gennemføres uden samtykke, hvis væsentlige hensyn til barnet taler derfor, dvs. selv om de tidsmæssige betingelser i § 9, stk. 3 og stk. 4, ikke er opfyldt.

3. Åbenhed i adoptioner

3.1. Gældende ret

Ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn som mellem biologiske forældre og deres barn. Samtidig bortfalder retsforholdet mellem adoptivbarnet og dets oprindelige slægt, jf. adoptionslovens § 16, stk. 1.

Hvis der er tale om en anonym adoption, vil de oprindelige forældre ikke have kendskab til adoptanternes identitet m.v. – modsat en såkaldt familieadoption, hvor adoptivforholdet bygger på en forudgående relation mellem barnet og adoptanterne. Ved familieadoptioner vil de oprindelige forældre og adoptanterne endvidere ofte kende hinanden. En anonym adoption er altså en lukket adoption, hvorimod familieadopti-

oner, herunder plejebarnsadoptioner, i udgangspunktet vil være åbne. Det fremgår ikke af adoptionsbevilningen, om der er tale om en lukket eller en åben adoption, men dette følger af typen af adoption og dokumentationen i adoptionssagen.

De biologiske forældre til bortadopterede danske børn har i dag ingen formel ret til at modtage oplysninger om barnets forhold og udvikling. Dette gælder både for anonyme adoptioner og for familieadoptioner. Forældrene har heller ikke mulighed for at få fastsat samvær eller anden kontakt med barnet.

Med hensyn til internationale fremmedadoptioner, der som udgangspunkt er anonyme, er der allerede i dag en forpligtelse for adoptanterne til at medvirke ved udfærdigelsen af såkaldte ”opfølgingsrapporter”, som sendes til myndighederne i barnets hjemland. Rapporterne indeholder en beskrivelse af barnets udvikling. Hvis adoptanterne efter adoption ikke vil medvirke til udfærdigelsen af rapporterne, kan dette dog ikke gennemtvinges over for dem. Adoptanterne har formelt en aftaleretlig forpligtelse i forhold til den formidlende organisation, som har medvirket under adoptionssagen.

I forhold til danske adoptioner viderefremidler Familiestyrelsen henvendelser fra biologiske forældre til deres bortadopterede børn. Formidlingen sker dog til adoptanterne og kun direkte til barnet, hvis adoptanterne er døde. De biologiske forældre har ikke krav på at få svar på deres henvendelse.

Adoptionsnævnet har inden for de seneste år i sager om adoption af danske børn forsøgt at efterkomme den biologiske forælders ønske om at modtage opfølgingsrapporter om barnet ved, at nævnet på forhånd har sikret sig, at de kommende adoptanter er indstillede på at udarbejde disse rapporter. Det har nu ført frem til en procedure, hvor barnets biologiske forældre kan bede om anonymiserede opfølgingsrapporter om barnets trivsel, frem til barnet fylder 18 år.

3.2. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser

Udvalget har drøftet behovet for åben adoption, hvilket vil sige adoption, hvor kontakten til de biologiske forældre søges bevaret i forbindelse med adoption af barnet. Åben adoption vil være en naturlig mulighed, hvis adoptanterne er familiemedlemmer, men kan dog også være en mulighed ved andre adoptioner. Ved en åben adoption kan det sikres, at barnet bevarer en kontakt ikke blot til forældrene, men også til eventuelle søskende og bedsteforældre, der kan være værdifulde personer for barnet.

Udvalget peger også på, at en adgang til åben adoption kan medvirke til, at flere forældre vil foretrække en adoption frem for en anbringelse af det barn, de ikke selv magter at varetage omsorgen for. Disse forældre kan have et berettiget ønske om at få oplyst, om barnet lever og har det godt, at blive underrettet, hvis barnet bliver alvorligt sygt, og måske også behov for, at ældre søskende og de selv kan se barnet af og til. Dette giver de gældende regler ikke mulighed for. Udvalget mener derfor, at der kan være god grund til at overveje muligheden for åben adoption også ved frivillige adoptioner.

Udvalget er af den opfattelse, at det ikke vil give tilstrækkelig mening at give mulighed for, at tvangsadoptioner af børn under 1 år kan være åbne. Derimod vil nogle af de større børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kunne have behov for at fastholde en kontakt. Som tidligere beskrevet mener udvalget ikke, at det – som praksis er i dag – skal være en forudsætning for tvangsadoption af disse børn, at kontakten mellem barnet og de biologiske forældre har været afbrudt i en længere periode. Når adoption på denne måde foreslås udvidet til også at kunne gennemføres i tilfælde, hvor der er en eller anden form for kontakt mellem barn og forældre, forekommer det efter udvalgets opfattelse naturligt, at adoptionen kan gennemføres som en åben adoption med mulighed for fortsat kontakt.

Det er udvalgets opfattelse, at der i det enkelte tilfælde må foretages en vurdering af muligheden for og værdien af en fortsat kontakt, og at det må være en forudsætning, at kontakten er positiv for barnet. Man skal i den forbindelse være opmærksom på, at kontakten kan være en belastning for nogle børn. Endvidere kan de biologiske forældre fungere så dårligt, at de ikke er i stand til at have samvær med deres barn.

For de større børn er det endvidere udvalgets opfattelse, at der efter en konkret vurdering også bør være mulighed for, at forældrene bevarer adgangen til at få oplysninger om barnet.

Udvalget har i sine overvejelser foreslået, at der i bevillingen til adoption uden samtykke tages stilling til spørgsmålet om åbenhed, og at en eventuel beslutning om åben adoption efterfølgende vil kunne følges op af en afgørelse om samvær eller anden kontakt.

3.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet kan tilslutte sig udvalgets overvejelser om behovet for at skabe mulighed for, at et barn, der er adopteret uden samtykke, kan bevare en kontakt til sine oprindelige slægtninge, ligesom de biologiske forældre kan have en berettiget interesse i at få kendskab til barnets udvikling og forhold.

Ministeriet er derfor af den opfattelse, at den praksis vedrørende anonymiserede opfølgingsrapporter, som er indført af Adoptionsnævnet, skal gælde alle fremtidige adoptioner af danske børn. Ligesom ved udenlandske adoptioner vil opfyldelsen af den beskrevne åbenhed afhænge af de involverede parterers vilighed til at videregive information.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at der ikke skal fastsættes samvær eller anden kontakt mellem de biologiske forældre og det barn, der er blevet adopteret uden samtykke, før det er blevet 1 år. Henset til de kriterier, der netop opstilles som forudsætning for, at en sådan adoption kan gennemføres, vil en kontakt efter adoptionen ikke kunne spille en positiv rolle for barnet og vil altså ikke være til barnets bedste. Der er ved denne type adoption uden samtykke heller ikke en forudgående kontakt, som kan bevares.

Det bemærkes i forlængelse heraf, at biologiske forældre til børn, der bortadopteret frivilligt, inden barnet er 1 år, vil kunne søge om at bevare kontakten efter den foreslåede ændring af forældreansvarsloven. Det vil i disse sager ikke på samme måde som ved adoption uden samtykke være udelukket, at der er en kontakt med barnet, som det vil være positivt for barnet at fortsætte.

Ministeriet er endvidere enig med udvalget i, at der for de børn, der adopteres efter at have været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, i helt særlige tilfælde bør kunne opretholdes et samvær eller en kontakt mellem barnet og de biologiske forældre/slægten trods adoptionen, hvis det efter en konkret vurdering anses for bedst for barnet. Det forhold, at der kan skabes åbenhed i adoptionen, må dog ikke indgå som et moment i afvejningen af, om en adoption er til barnets bedste. Åbenheden må således ikke få den virkning, at man generelt anser muligheden for at gennemføre adoptioner uden samtykke som mindre indgribende. De grunde, der har ført til at gennemføre en adoption uden samtykke, vil i langt de fleste tilfælde betyde, at der ikke skal fastsættes et samvær med barnet.

Muligheden for at fastsætte samvær eller anden kontakt skal omfatte alle adoptioner, hvor der har været en løbende kontakt mellem barnet og forældrene forud for adoptionen, og således ikke kun adoptioner uden samtykke. Hvis de biologiske forældre vælger at bortadoptere deres barn, bør der være den samme mulighed for at bevare en relation mellem barnet og forældrene, som der er, hvis barnet bortadopteret mod deres ønske.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at adgangen til at fastsætte samvær med barnet - hvad enten barnet er bortadopteret med eller uden forældrenes samtykke - vil være begrænset til de helt særlige tilfælde, hvor en konkret vurdering af barnets bedste efter forældreansvarslovens § 4, fører til, at det vurderes som vigtigt for barnet at kunne bevare kontakten til forældrene. Det centrale i vurderingen efter forældreansvarslovens § 4 om barnets bedste er barnets ret til samvær og ikke forældrenes ret. Et barn, der er anbragt uden for hjemmet, kan have tætte og nære relationer til sine forældre; relationer, som det er vigtigt for barnet at kunne fortsætte, selv om barnet bortadopteret. Barnets interesse i at bevare relationen med den oprindelige slægt, som det er nært knyttet til, skal ses i snæver sammenhæng med barnets behov for en stabil og sammenhængende dagligdag.

Muligheden for i disse særlige tilfælde at bevare relationen vil hovedsagligt være rettet mod de biologiske forældre, og et eventuelt samvær vil være væsentligt mere begrænset i hyppighed og omfang end det samvær, der praktiseres og fastsættes i delte familier. Det er ikke muligt præcist at angive hyppigheden og omfanget af det samvær, som kan fastsættes mellem bortadopteret børn og deres oprindelige slægt, idet samværet i lighed med det samvær som i øvrigt fastsættes efter forældreansvarsloven vil bero på en konkret vurdering. Det må dog antages, at samværets omfang og hyppighed ikke vil kunne overstige det samvær, som har været praktiseret forud for adoptionen. Der kan forekomme situationer, hvor barnet ikke har

en nær relation til sine forældre, men derimod en nær relation til bedsteforældre eller forældres søskende. I disse tilfælde kan det være vigtigt, at det er denne tætte og nære relation, som bevares efter adoptionen. Det er generelt ikke i barnets interesse at skulle forholde sig til flere fastsatte samvær.

Justitsministeriet finder ikke, at der i forhold til adoptioner uden samtykke skal ske en ændring i indholdet af selve adoptionsbevillingen. Der bør således ikke udstedes bevillinger med vilkår om, at adoptionen er åben. Spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om en åben eller lukket adoption, som dette forstås i adoptionsretlig sammenhæng, bør også for adoptioner uden samtykke afhænge af, om der er en forudgående kontakt mellem barnet og de oprindelige forældre, hvilket oftere er tilfældet ved familieadoptioner end ved fremmedadoptioner. Ministeriet foreslår derfor, at adgangen til at opnå samvær eller anden kontakt reguleres i forældreansvarsloven, sådan at statsforvaltningen træffer afgørelse herom. Der vil være mulighed for at fastsætte samvær mellem barnet og den oprindelige slægt, særligt de biologiske forældre, og mulighed for anden kontakt i form af telefonsamtaler, brevveksling og lignende.

Med forslaget om gennem en ændring af forældreansvarsloven at gøre det muligt i helt særlige tilfælde at fastholde en kontakt mellem barnet og den oprindelige slægt gives der ikke adgang til de øvrige rettigheder, som findes i forældreansvarsloven. Baggrunden herfor er, at forældreansvarsloven i øvrigt alene regulerer forholdet mellem børn og forældre. Ved adoptionen indtræder adoptivforældrene netop som barnets forældre og overtager derved de rettigheder og pligter fra de oprindelige forældre, der er omfattet af forældreansvarsloven.

Som en konsekvens af forslaget om, at barnet kan opretholde samvær og kontakt med de biologiske forældre efter adoptionen, foreslås § 83, stk. 1, i lov om aktiv socialpolitik ændret, så det fremover også vil være muligt for de forældre, hvis barn er bortadopteret, at søge kommunen om dækning af udgifter i forbindelse med samværet.

Der henvises til lovforslagets § 3 og § 5 og bemærkningerne hertil.

4. Retssikkerhed ved behandling af sager om adoption uden samtykke

4.1. Gældende ret

Retssikkerheden i sager om adoption uden samtykke sikres ved, at en række myndigheder inddrages i sagen med henblik på en grundig vurdering af, om en adoption er til barnets bedste. Den endelige beslutning træffes af en myndighed uden eventuel økonomisk interesse i sagens udfald, og beslutningen kan prøves både hos justitsministeren og ved domstolene af de involverede parter, dvs. forældrene, værger, ansøgere til adoption eller plejeforældre, som har haft barnet i pleje med henblik på adoption. Barnets retssikkerhed er endvidere sikret ved, at barnets holdning til adoptionen skal inddrages.

En sag om adoption uden samtykke starter typisk i barnets handlekommune, fordi barnets plejeforældre udtrykker ønske om adoption. Kommunen foretager en undersøgelse af, om betingelserne for adoption uden samtykke i adoptionslovens § 9, stk. 2 er opfyldt, og sender i givet fald sagen til kommunens børne- og ungeudvalg, der træffer beslutning om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke. Kommunen er ikke part i sagen om bortadoption.

Finder børn- og ungeudvalget, at barnet bør bortadopteres, sendes sagen til Ankestyrelsen, der skal samtykke i anbefalingen. Den egentlige adoptionssag behandles af statsforvaltningen, hvor ansøgeren bor, og det er statsforvaltningen, der træffer afgørelse om adoption. Statsforvaltningen skal efter § 7, stk. 1 i adoptionsbekendtgørelsen, bekendtgørelse nr. 1366 af 12. december 2006, forelægge sagen for justitsministeren (Familiestyrelsen), før den endelige afgørelse træffes, hvis statsforvaltningen påtænker at give tilladelse til adoptionen. Familiestyrelsen har derved på et tidligt tidspunkt i sagsbehandlingen mulighed for at sikre, at myndighederne har gjort tilstrækkeligt for at inddrage de biologiske forældre, herunder forsøg på at indhente et samtykke til adoption. Dette er af betydning for alle sagens parter, ikke mindst barnet, for hvem den rette løsning skal findes hurtigst muligt. Desuden er forelæggelsen med til at sikre en ensartet praksis i de meget få sager om adoption uden samtykke. Statsforvaltningens afgørelse kan påklages til justitsministeren, jf. adoptionslovens § 11, stk. 1.

Kommunen og Ankestyrelsen foretager den indledende skønsmæssige vurdering af, om hensynet til barnet afgørende taler for, at adoptionen gennemføres. Statsforvaltningen og justitsministeren har ansvaret for, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt. Statsforvaltningen og justitsministeren påser også, at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede overholdes, og at den hidtidige praksis på området følges. Kommunen og Ankestyrelsen vil som led i deres vurdering af sagen have indhentet dokumentation for forældrenes og barnets forhold. Det er dog statsforvaltningens ansvar at sørge for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse.

Under statsforvaltningens behandling af sagen sker belysningen af barnets perspektiv ved, at barnets holdning til adoptionen inddrages under sagen. Hvis barnet er fyldt 12 år, kræver en adoption som udgangspunkt samtykke fra barnet. Samtykket skal gives under et personligt møde i statsforvaltningen, og statsforvaltningen skal, forinden barnet samtykker, holde en samtale med det. Under samtalen skal statsforvaltningen give barnet information og rådgivning om adoptionen og dens retsvirkninger, og barnet skal også under samtalen have mulighed for at udtale sig nærmere om adoptionen. Samtalens indhold skal bruges ved vurderingen af, om adoptionen er til gavn for barnet. Samtykket kan gives både mundtligt og skriftligt, og formen bestemmes af statsforvaltningen efter en konkret vurdering.

Er barnet under 12 år, skal der foreligge oplysning om dets holdning til adoptionen, i det omfang barnets modenhed og sagens omstændigheder taler herfor. Der skal ved afgørelsen i videst muligt omfang tages hensyn til barnets holdning til den påtænkte adoption. Høringsreglen er ikke ufravigelig, og statsforvaltningen skal altid konkret vurdere det enkelte barns modenhed og ikke alene vurdere dette ud fra barnets alder. Inddragelse af børn under 12 år i form af egentlige samtaler afhænger ligeledes af det enkelte barns modenhed. Det vil dog formentlig for de fleste ca. 7-årige være muligt at gennemføre en samtale, ligesom også samtaler med selv meget små børn (før-skolealderen) i de fleste tilfælde vil kunne gennemføres.

Efter de gældende regler beskikkes der ikke advokat for forældremyndighedens indehaver, plejeforældre og barnet under den administrative behandling af sagen.

Statsforvaltningens beslutning meddeles skriftligt til de involverede parter eller forkyndes for dem. Parterne kan forlange sagen forelagt for justitsministeren eller indbragt for retten, eller først forelagt for ministeren og derefter indbragt for retten, jf. adoptionslovens § 11.

Retssager om adoption uden samtykke behandles efter reglerne i retsplejeloven (kapitel 43 b). Det er heri fastlagt, at sagen kan indbringes for byretten med mulighed for anke til landsretten. Retten beskikker en advokat for klageren, hvis denne ikke allerede har en advokat, og der kan beskikkes en værge for barnet.

Ved behandling af sager ved retten, er det retten, der drager omsorg for sagens oplysning, og retten træffer selv bestemmelse om afhøring af parter og vidner samt om tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige og af andre bevismidler, jf. retsplejelovens § 475 e. Retten skal sikre sig, at barnets perspektiv i sagen er tilstrækkelig belyst. Dette kan blandt andet ske ved at inddrage de oplysninger, der er tilvejebragt under statsforvaltningens sagsbehandling, men også ved en direkte inddragelse af barnet. De sager, der i dag behandles om adoption uden samtykke, er alle sager, hvor barnet har opnået en vis alder, og typisk er barnet ældre end 10 år.

4.2. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser

Udvalget foreslår, at myndighedsstrukturen og processen omkring behandlingen af sager om tvangsadoption bevares. Der skal fortsat også være adgang til fuld domstolsprøvelse i disse sager, der er af afgørende betydning for forældres og børns ret til respekt for familielivet.

4.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er som udgangspunkt enig med udvalget i, at den nuværende myndighedsstruktur på området bør bevares, herunder adgangen til domstolsprøvelse. Ministeriet foreslår dog, at justitsministeren ikke længere skal være klageinstans for statsforvaltningens afgørelser om adoption uden samtykke. Dette skyldes, at sager, hvor statsforvaltningen beslutter at bevilge adoptionen, allerede har været forelagt for justitsministeren, inden der træffes afgørelse, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 7, stk. 1, nr. 2.

På baggrund af sagernes særlige karakter forudsættes det, at domstolene prioriterer sager om adoption uden samtykke højt, sådan at både byret og eventuelt landrest i videst muligt omfang berammer sagen hurtigst muligt og i øvrigt søger for, at sagen fremmes mest muligt.

Det er desuden Justitsministeriets opfattelse, at retssikkerheden bør styrkes yderligere på en mere direkte måde for de biologiske forældre, plejeforældre og barnet i sager om adoption uden samtykke.

Ministeriet finder for det første, at særligt sagernes karakter, og i nogen udstrækning forældrenes forhold, gør, at der under den administrative behandling af en sag om adoption uden samtykke bør tilbydes advokatbeskikkelse for forældrene, uanset om de har del i forældremyndigheden, for forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre. Advokatbeskikkelsen er først og fremmest tænkt som en støtte til forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre, for at sikre, at de får tilstrækkelig adgang til allerede under den administrative behandling af sagen at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Advokatbeskikkelsen skal være uafhængig af parternes økonomiske forhold. Efter serviceloven skal forældremyndighedens indehaver tilbydes gratis advokatbistand under en sag om anbringelse uden for hjemmet.

Med forslaget til ændring af den gældende § 11 i adoptionsloven og den gældende § 475 c i retsplejeloven tillægges blandt andet en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, partsstatus under sagen. Det betyder, at adoptionsansøgeren, barnets forældre og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene er parter ved både den administrative behandling af sagen og ved behandlingen ved domstolene. Det forhold, at en sag om adoption uden samtykke er begyndt i barnets handlekommune, gør ikke, at kommunen anses for ansøger og dermed part i sagen.

Forslagene til styrkelse af retssikkerheden for forældre, der ikke har del i forældremyndigheden, falder i tråd med udvalgets overvejelser om kriterierne for at tillade adoption uden samtykke, hvorefter adoption uden samtykke kun kan komme på tale, hvis begge forældre varigt er uden forældreevne. Der lægges således vægt på forældreskabet frem for på spørgsmålet om forældremyndighed.

Endelig er det Justitsministeriets opfattelse, at barnets retssikkerhed bør styrkes. Med den foreslåede ændring af adgangen til adoption uden samtykke vil der kunne opstå flere tilfælde, hvor de involverede voksne (forældre, forældremyndighedsindehavere og plejeforældre) og barnet har modstridende opfattelser af, hvad der er bedst for barnet. På baggrund af, at barnet efter forslaget vil kunne bortadopteres efter 3 års anbringelse uden for hjemmet, vil der således kunne være situationer, hvor barnet ikke har opnået den samme tilknytning til en plejefamilie, som et barn vil have efter den gældende praksis om længere tids tilknytning (typisk 7-10 år) ved plejebarnadoptioner. Man kan også forestille sig en situation, hvor barnet har været anbragt på institution i eksempelvis 2 år og kun 1 år hos plejefamilien. Selvom det foreslås, at plejeforældrene så vidt muligt skal findes blandt godkendte ansøgere til adoption, vil der i måske højere grad end i dag kunne opstå situationer, hvor det skal overvejes, om det vil være bedst for barnet at blive bortadopteret til en godkendt adoptivfamilie frem for den plejefamilie, der ikke er en godkendt adoptivfamilie.

Justitsministeriet foreslår derfor, at der indsættes en bestemmelse i adoptionsloven om, at alle børn uanset alder i sager om adoption uden samtykke automatisk får beskikket en advokat under den administrative behandling af en adoptionssag. Det foreslås videre, at det tilsvarende fremgår af retsplejelovens § 475 c, at alle børn uanset alder i sager om adoption uden samtykke skal have beskikket en advokat.

Det foreslås desuden, at også børn, der er fyldt 3 år, som har bopæl i Danmark, kan få beskikket en advokat under en adoptionssag. Statsforvaltningens behandling af sager om stedbarnadoptioner efter adoptionslovens § 5 a er dog ikke omfattet af beskikkelsesordningen, da barnet i disse sager bevarer retsforholdet til en af sine forældre, og da barnet allerede bor sammen med den kommende adoptant. Børn i sager, hvor adoptionen er formidlet gennem en af de formidlende organisationer, der har tilladelse til at yde adoptionshjælp efter adoptionslovens § 30, er heller ikke omfattet. Det skyldes, at barnet er frigivet til adoption i udlandet, og at de udenlandske myndigheder i den forbindelse har vurderet, at adoption vil være til barnets bedste. Behovet for advokatbeskikkelse opstår særligt i de tilfælde, hvor forældrene, barnets plejeforældre og barnet har modstridende opfattelser af, hvad der er barnets bedste. Det kan således i visse tilfælde være

hensigtsmæssigt at give barnet ”sin egen stemme” og på den måde bringe barnets perspektiv yderligere frem i sagen. Statsforvaltningen bør derfor altid beskikke en advokat for et barn, der er fyldt 3 år, hvis der er tale om en anonym bortadoption eller en plejebarnsadoption. I øvrige familieadoptioner kan det undlades at beskikke en advokat for barnet, hvis det er utvivlsomt, at barnets familie er enige i adoptionen.

Herudover foreslås det, at et barn skal anses som part under domstolsbehandlingen af en sag om adoption uden samtykke. Den foreslåede partsstatus indebærer blandt andet en ret for barnet til på egen hånd at få prøvet statsforvaltningens afgørelse om adoption uden samtykke og til at anke rettens afgørelse.

Justitsministeriet er desuden af den opfattelse, at børn under 12 år i videre omfang end i dag skal inddrages i sager om adoption uden samtykke. Det er i den sammenhæng afgørende, at information til og rådgivning af barnet tager udgangspunkt i barnets faktiske situation og gives på en sådan måde, at barnet mødes i ”øjnehøjde”. Justitsministeriet vil fastsætte retningslinjer herfor i vejledningen til statsforvaltningerne om adoption.

5. Ensartet godkendelsesforløb

5.1. Gældende ret

5.1.1. Godkendelse som adoptant

Kravet til godkendelse som adoptant afhænger af, hvilken form for adoption, der er tale om. Ved fremmedadoption er det normalt en betingelse for at adoptere et barn, at ansøgeren efter en foretagen undersøgelse er blevet godkendt som adoptant. Ved fremmedadoption forstås adoption af et barn, der bor her i landet eller i udlandet, og hvor adoptanten ikke har en kvalificeret tilknytning (i form af f.eks. familierelationer m.v.) til barnet eller dets forældre. Er der en forudgående kvalificeret relation mellem barnet og ansøgeren, er der tale om en familieadoption. Ved familieadoption skal ansøgeren ikke godkendes som adoptant.

Hvilket undersøgelses- og godkendelsesforløb, ansøgeren skal gennemgå med henblik på at blive godkendt til fremmedadoption, afhænger af, om ansøgeren ønsker at blive godkendt til adoption af et dansk eller et udenlandsk barn.

For at blive godkendt som adoptant til udenlandsk fremmedadoption skal ansøgeren gennem et faseopdelt forløb, hvor ansøgeren for det første skal opfylde nogle generelle krav vedrørende alder, samliv, helbred, boligforhold og økonomi. For det andet skal ansøgeren deltage i et adoptionsforberedende kursus, og endelig skal ansøgeren efter en individuel vurdering anses for egnet til at adoptere et barn. Statsforvaltningens sagsbehandler vil gennem en samtale med ansøgeren og et hjemmebesøg foretage en beskrivelse af ansøgeren. Under samtalen vil det være naturligt blandt andet at berøre adoptionsmotiv, personlighed, interesser, fremtidsplaner, ægteskab samt kendskab og indstilling til børn.

Formålet med det adoptionsforberedende kursus er via rådgivning og information at give ansøgeren en højere grad af medbestemmelse og ansvar i forbindelse med adoption. Kurset skal være med til at kvalificere ansøgerens beslutning om adoption, så ansøgeren er bedre til at vurdere egne ressourcer i relation til det at blive adoptivforælder og forstå adoptivbarnet, dets baggrund og adoptivfamiliens særlige vilkår.

Undersøgelsesforløbet ved godkendelse til dansk fremmedadoption er ikke faseopdelt. Undersøgelsesforløbet adskiller sig desuden fra forløbet for adoption af et udenlandsk barn ved, at ansøgeren ikke skal deltage i et adoptionsforberedende kursus. Der er for denne gruppe ansøgere således tale om ét samlet godkendelsesforløb. Først vurderes det, om ansøgeren opfylder de generelle krav, som også stilles til ansøgere til international fremmedadoption. Herefter vurderes det på baggrund af én eller flere samtaler med ansøgeren, herunder samtale i ansøgerens hjem, om ansøgeren kan godkendes som adoptant.

De emner, der skal berøres under samtalerne, svarer stort set til de emner, der berøres ved den individuelle vurdering af ansøgere til adoption af et udenlandsk barn. Da ansøgere til adoption af et dansk barn ikke har deltaget i et adoptionsforberedende kursus, kan der være behov for en mere indgående drøftelse af og rådgivning om nogle af de emner, der behandles på de adoptionsforberedende kurser. Dette gælder dog ikke, hvis ansøgeren tidligere har adopteret et udenlandsk barn.

Undervejs i begge typer undersøgelsesforløb kan adoptionssamrådet, der træffer afgørelse om godkendelse til adoption, beslutte, at der skal iværksættes specialundersøgelser, herunder medicinsk, psykiatrisk eller psykologiske undersøgelser. En sådan beslutning kan ligesom den endelige afgørelse om godkendelse påklages til Adoptionsnævnet.

Når ansøgeren er godkendt til at adoptere et udenlandsk barn, kan ansøgeren stå på en venteliste hos en af de formidlende organisationer. Denne gruppe ansøgere kan også vælge at skifte til Adoptionsnævnets venteliste for ansøgere til et dansk barn. Er ansøgeren godkendt til at adoptere et dansk barn, kan ansøgeren stå på Adoptionsnævnets venteliste. Ansøgeren kan stå på denne liste i 1 år, hvorefter nævnet kan henlægge sagen. Er ansøgeren kun godkendt til at adoptere et dansk barn, vil ansøgeren efter henlæggelsen af sagen skulle starte forfra. Det er ikke muligt for denne gruppe af ansøgere at skifte til en venteliste hos en formidlende organisation.

Ved familieadoption skal ansøgeren som nævnt ikke godkendes som adoptant, da adoptionen bygger på en forudgående kvalificeret relation. Det kan være i form af en egentlig familierelation, men også en anden tilknytning mellem ansøgeren og barnet, eksempelvis et plejeforhold, kan begrunde adoptionen. Det er dog ved familieadoptioner, som ved fremmedadoptioner, en grundlæggende betingelse, at adoptionen må antages at være til gavn for den, som ønskes adopteret. Vurderingen heraf indebærer en undersøgelse af såvel ansøgerens som barnets forhold. Ved de nationale familieadoptioner – herunder plejebarnsadoptioner – skal statsforvaltningen imidlertid ikke foretage den samme tilbundsgående undersøgelse af ansøgerens forhold om f.eks. alder, helbred, bolig, økonomi, familieforhold, personlighedsmæssige ressourcer m.v. som ved godkendelse som adoptant.

5.1.2. Plejeforældre

Der stilles ud over krav til indholdet af straffeattest og krav om en passende bolig ikke konkrete krav i forbindelse med godkendelse som plejeforældre. Der er således ingen retningslinjer for, hvor stor aldersforskellen må være mellem barnet og plejeforældrene, og der laves ikke en vurdering af plejeforældrenes helbred indeholdende en prognose for deres helbred under barnets opvækst. Det er dog nødvendigt, at plejefamilien har påbegyndt et kursus, inden barnet anbringes hos familien.

Ifølge oplysninger fra Velfærdsministeriet skeler mange kommuner til kravene for at blive godkendt som adoptant, når kommunen godkender en plejefamilie. Kravene til at blive godkendt som plejefamilie varierer dog fra kommune til kommune, og der er eksempler på, at den samme families egnethed som plejefamilie er vurderet forskelligt af forskellige kommuner.

5.2. Retssikkerhedsudvalgets overvejelser

Retssikkerhedsudvalget foreslår, at tvangsadoption af børn under 1 år skal kunne ske til personer, der er godkendt til fremmedadoption. Udvalget forudser, at et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, i langt størstedelen af tilfældene vil blive søgt adopteret af sine plejeforældre, hvorfor der vil være tale om en familieadoption, hvilket ikke kræver godkendelse. Det er dog udvalgets opfattelse, at der også i nogle tilfælde kan være behov for at gennemføre disse tvangsadoptioner af større børn som fremmedadoptioner. Adoptanterne skal i sådanne situationer være godkendt efter de almindelige regler om godkendelse til fremmedadoption.

5.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet kan tilslutte sig udvalgets overvejelser om og forslag til, hvem der kan adoptere et barn uden samtykke, herunder udvalgets forslag om, at adoptanter, som ikke har en forudgående egentlig tilknytning til barnet, herunder slægtskab med barnet, skal godkendes. Det vil betyde, at alle adoptanter af børn under 1 år skal godkendes, ligesom det vil kunne være tilfældet for nogle af adoptanterne af de større børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år.

Ministeriet lægger stor vægt på, at alle børn, der bortadopteres ved fremmedadoption, får adoptivforældre, der har været igennem et forløb, der har til formål at forberede dem bedst muligt på at adoptere. De problemstillinger, der er forbundet med at adoptere, knytter sig ikke alene til adoption af udenlandske

børn, men også til adoption af danske børn. Endvidere vil forslaget om en udvidelse af adgangen til at bortadoptere børn uden samtykke skabe et øget behov hos adoptanterne for indsigt i adoptionsproblemstillinger på grund af børnenes særlige historie og baggrund samt eventuelle særlige dispositioner for sygdomme.

Justitsministeriet finder i forlængelse heraf, at der bør indføres et ensartet godkendelsesforløb for ansøgere til fremmedadoption, således at ansøgere, der ønsker at adoptere et dansk barn, skal gennem det samme godkendelsesforløb, som ansøgere til et udenlandsk barn i dag gennemgår. Godkendelsesforløbet skal endvidere være det samme, uanset om der er tale om en frivillig adoption eller en adoption uden samtykke. Justitsministeriet foreslår derfor, at det faseopdelte undersøgelses- og godkendelsesforløb for godkendelse til adoption af et udenlandsk barn også indføres ved godkendelse til adoption af et dansk barn. Derved bliver det adoptionsforberedende kursus obligatorisk for alle ansøgere, der ønsker godkendelse til fremmedadoption.

Fordelen ved at gøre kurset obligatorisk for alle ansøgere er, at ansøgerne på den måde gives lige gode muligheder for på et oplyst grundlag at tage stilling til, om de er klar til at adoptere et barn. En anden fordel vil være, at ansøgerne i modsætning til i dag, kan vente med at tage stilling til, om de ønsker et udenlandsk eller et dansk barn, til de har deltaget i det adoptionsforberedende kursus. Det sikres herved, at adoptanterne træffer dette valg på et informeret og velovervejede grundlag.

Ved rådgivning og information om adoption af de forskellige former for adoption er det også tænkeligt, at ansøgerne bliver bevidste om, at adoption af et dansk barn i stedet for et udenlandsk barn måske er en mulighed for dem. På den måde kan de adoptionsforberedende kurser være med til at sikre, at der er egnede og interesserede adoptanter til de børn, der adopteres uden samtykke.

Oftest søger mange om godkendelse til både et dansk og et udenlandsk barn for at øge muligheden for at få stillet et barn i forslag, og flere ansøgere til et dansk barn gennemgår derfor allerede i dag det adoptionsforberedende kursus. Ved at sikre, at de to undersøgelses- og godkendelsesforløb er ens, undgår ansøgere, der kun har søgt om godkendelse til danske børn, at skulle "starte forfra", hvis de ikke får bragt et dansk barn i forslag inden for den tid, de har plads på Adoptionsnævnets venteliste, og hvis de herefter er interesseret i at adoptere et udenlandsk barn.

For adoptanter gennemføres der i perioden 2007-2010 som et forsøgsprojekt et tilbud om gratis rådgivning til adoptivfamilier om de problemstillinger, der kan opstå i tiden efter adoptionen. Rådgivningsforløbene finder sted hos en familiekonsulent, der er ansat af statsforvaltningen. Ud over en relevant terapeutisk uddannelse har familiekonsulenten faglig erfaring med de problemstillinger, som adoptivfamilier kan opleve efter adoptionen. Det er ministeriets opfattelse, at forsøgsprojektet skal udvides til også at omfatte adoptanter, hvor adoptionen er gennemført uden samtykke.

6. Adoption af registreret partners barn

6.1. Gældende ret

Ved den seneste ændring af lov om kunstig befrugtning, som trådte i kraft den 1. januar 2007, fik alle kvinder adgang til kunstig befrugtning uanset civilstand og seksuel orientering. Kravet om parforhold som en forudsætning for at yde behandling med kunstig befrugtning blev ophævet, og samtidigt blev det gjort muligt for alle kvinder at få behandlingen foretaget på et offentligt sygehus. Der er ikke i loven fastsat en nedre aldersgrænse for, hvornår man må modtage behandling for barnløshed. Om en yngre kvinde kan modtage behandling for barnløshed, vil skulle afgøres efter, hvornår hun ifølge den øvrige sundhedslovgivning vil kunne give samtykke til behandling – aldersgrænserne er typisk fastsat til henholdsvis 15 og 18 år.

Efter adoptionslovens bestemmelser kræves der ved adoption af personer under 18 år samtykke fra forældrene (indehaverne af forældremyndigheden). Af adoptionslovens § 8, stk. 2, fremgår det, at forældrenes samtykke til adoption ikke kan modtages før 3 måneder efter barnets fødsel, medmindre ganske særlige forhold foreligger. En adoption kan altså som udgangspunkt ikke gennemføres, før barnet er 3 måneder

gammelt. Baggrunden for denne regel er, at forældrene skal have mulighed for at træffe beslutningen om bortadoption på et velovervejede grundlag.

Ved alle adoptioner – også stedbarnsadoptioner af en registreret partners barn – gælder, at bevilling til adoption kun kan meddeles den, som er fyldt 25 år. Hvis der foreligger særlige grunde, kan bevilling dog meddeles den, som er fyldt 18 år, jf. adoptionslovens § 4. Den almindelige minimumsalder på 25 år har været uændret i dansk adoptionslovgivning siden adoptionsloven fra 1923. Desuden foreskriver Den Europæiske Konvention om Adoption af børn fra 1967 i artikel 7, at et barn kun må adopteres, hvis adoptanten har opnået ”en foreskrevet minimumsalder”, der ikke må være lavere end 21 år, medmindre adoptanten er barnets far eller mor, eller der foreligger særlige grunde. Danmark har den 27. november 2008 underskrevet en revideret udgave af Den Europæiske Konvention om Adoption af børn, hvor den foreskrevne minimumsalder er ændret, således at den ikke må være lavere end 18 år. Der er en særdeles restriktiv praksis for fravigelse af 25-års-reglen ved stedbarnsadoptioner, og der er typisk ikke givet dispensation til personer under 23 år.

For at kunne adoptere stilles der krav om et samliv af en vis længde. Ved vurderingen af, om adoptionen kan antages at være til gavn for barnet, lægges der vægt på, om familien har opnået den fornødne stabilitet, sådan at ønsket om adoption er en velovervejede beslutning baseret på erfaring fra flere års samliv som familie.

Ved stedbarnsadoption stilles der som udgangspunkt krav om, at ansøgeren på ansøgningstidspunktet har levet sammen med ægtefællen og barnet i mindst 2½ år. Hvis der foreligger særlige omstændigheder, kan kravet til samlivets længde fraviges efter en konkret vurdering. I sager om stedbarnsadoption af en registreret partners barn er der i praksis set bort fra samlivskravet mellem ansøgeren og barnet, hvis det er godtgjort, at barnet er planlagt i familien og har et behov for to juridiske forældre. Som en konsekvens af ændringerne i lov om kunstig befrugtning og betydningen heraf for registrerede partnere, har samlivskravet ændret sig, således at der også kan ses bort fra kravet om samliv i 2½ år mellem ansøgeren og barnets biologiske forælder, hvis det kan dokumenteres, at parterne som minimum har boet sammen siden det tidspunkt, hvor den biologiske forælder modtog behandling for barnløshed, og hvis den anvendte donorsæd var anonym.

I et registreret partnerskab vil medmoren først blive juridisk forælder, når adoptionen er gennemført, og de rettigheder og pligter, som er mellem børn og forældre, vil derfor først træde i kraft mellem barnet og medmoren ved adoptionen. Som eksempler på rettigheder og pligter kan nævnes forældremyndighed, arveret og forsørgelsespligt. Medmoren kan altså ikke efter de gældende regler blive juridisk forælder, før barnet er 3 måneder gammelt. Der kan forekomme tilfælde, hvor adoptionen ikke kan gennemføres, f.eks. i tilfælde af medmorens pludselige død eller en samlivsophævelse mellem parterne, og hvor barnets retsstilling derfor vil være dårligere end retsstillingen hos eventuelle ældre søskende, hvor adoptionen er gennemført. Det gælder både i forhold til arv, forsørgelse og øvrige rettigheder.

Der vil undtagelsesvist kunne dispenseres fra reglen i § 8, stk. 2 om, at samtykke til adoption tidligst kan modtages 3 måneder efter barnets fødsel. Som eksempel på sådanne undtagelser er de tilfælde, hvor barnet eller barnets mor ligger for døden, har været udsat for en alvorlig ulykke eller er ramt af en akut livstruende sygdom. Afgiver den biologiske mor i disse tilfælde sit samtykke til, at hendes registrerede partner kan stedbarnsadoptere, kan adoptionsansøgningen behandles straks. Afgår den biologiske mor ved døden, inden adoptionen gennemføres, vil sagen blive færdigbehandlet i statsforvaltningen.

I tilfælde af, at den biologiske mor pludselig afgår ved døden inden 3 måneder efter barnets fødsel, skal der udpeges en ny forældremyndighedsindehaver til barnet, jf. § 13, stk. 2, i forældreansvarsloven. Det er statsforvaltningerne, der behandler disse sager. I de tilfælde, hvor den efterlevende i det registrerede partnerskab ønsker at adoptere barnet, vil denne normalt ikke blive udpeget som forældremyndighedsindehaver. Det skyldes, at der i så fald vil være sammenfaldende interesser mellem forældremyndighedsindehaveren, der skal samtykke til adoption og den, der ansøger om at adoptere barnet. I praksis vil statsforvaltningen udpege en ad hoc værge for barnet, mens sagen behandles. Når en stedbarnsadoption senere bevilges, vil den efterlevende blive både forælder og indehaver af forældremyndigheden.

Regeringen har i foråret 2008 i forbindelse med behandlingen af lovforslag L 67, om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love samt ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn), tilkendegivet at være indstillet på at se nærmere på behovet for at ændre de gældende regler om stedbarnsadoption af en registreret partners barn, således at et lesbisk par, som i fællesskab har planlagt at stifte familie gennem kunstig befrugtning af den ene partner, får en retsstilling, der betyder, at den anden kvinde kan adoptere barnet straks efter fødslen. Forud for behandlingen af L 67 blev administrativ praksis ændret i begyndelsen af 2008, således at der mellem de registrerede partnere ses bort fra kravet om samliv i 2½ år mellem ansøgeren og barnets biologiske forældre, hvis det kan dokumenteres, at parterne som minimum har boet sammen siden det tidspunkt, hvor den biologiske forælder modtog behandling for barnløshed, og hvis den anvendte donorsæd var anonym.

6.2. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet finder, at de ændrede regler om kunstig befrugtning bør følges op af en ændring af reglerne om adoption af en registreret partners barn. Efter at der gennem lov om kunstig befrugtning er skabt mulighed for, at kvinder i et registreret partnerskab kan planlægge at få et barn og på samme måde som et heteroseksuelt par tage en beslutning om at stifte familie sammen, bør barnets ret til to juridiske forældre sikres allerede fra barnets fødsel.

Justitsministeriet foreslår derfor, at der i tillæg til bestemmelsen i adoptionslovens § 8, stk. 2, gives mulighed for, at samtykke til adoption kan afgives allerede før barnets fødsel, hvis ansøgeren ønsker at stedbarnsadoptere sin registrerede partners barn, og barnet er blevet til ved hjælp af kunstig befrugtning med anonym donorsæd. Det er en betingelse, at parterne boede sammen på tidspunktet for den kunstige befrugtning. Justitsministeriet vil derimod ikke betinge denne adgang til adoption af, at parterne fortsat har fælles bopæl ved barnets fødsel, eller når adoptionen bevilliges, hvis samtykke til adoption modtages i statsforvaltningen indtil 3 måneder efter barnets fødsel. Modtages samtykke til adoption på et senere tidspunkt, vil det være de almindelige regler for stedbarnsadoption, der er gældende.

Det foreslås endvidere, at adoptionslovens § 4 ændres, således at 25-års-grænsen i den beskrevne situation nedsættes til en minimumsalder på 18 år, hvilket er den laveste dispensationsmulighed i den gældende adoptionslov.

Som konsekvens af forslaget om, at adoptionen kan få retsvirkninger allerede fra barnets fødsel, foreslås indsat en ny bestemmelse i lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel (barselloven), så adoptanten ligestilles med fædre for så vidt angår muligheden for at holde orlov i forbindelse med barnets fødsel og opnå retten til forældreorlov.

7. Adoptionsnævnet

7.1. Gældende ret

Adoptionsnævnet blev oprettet ved lov nr. 137 af 24. marts 1976. Efter den dagældende § 25 b, stk. 2, bestod Adoptionsnævnet af en formand og et antal andre medlemmer. Formanden skulle være jurist. I behandlingen af hver klagesag skulle deltage mindst 5 medlemmer, herunder formanden eller et medlem der opfyldte betingelserne for at kunne være formand for nævnet.

Ved den seneste ændring af adoptionsloven i 2004, der var et led i regelforenklingen på det familieretlige område (lov nr. 446 af 9. juni 2004), blev bestemmelsen ændret, så det blev en betingelse, at nævnets formand skal være dommer. Baggrunden for ændringen var ifølge lovens bemærkninger, at formanden i praksis har været en dommer. Derudover blev der lagt vægt på, at der er tale om et nævn, der behandler tvister mellem borgere og forvaltningsmyndigheder. Det var derfor Justitsministeriets opfattelse, at formanden skal være dommer, og at dette skulle fastsættes udtrykkeligt i loven. Bestemmelsen findes i den gældende adoptionslovs § 25 b, stk. 1.

Den 1. januar 2007 trådte ændringer i retsplejeloven om dommeres bibeskæftigelse i kraft. Det følger nu af retsplejelovens § 47 a, stk. 2, at hvervet som medlem af et nævn kun må varetages af højesteretsdommere eller landsdommere, hvis det er bestemt ved lov eller godkendt af Bibeskæftigelsesnævnet. Bibeskæfti-

gelsesnævnet skal ved sine afgørelser blandt andet tage hensyn til, om det pågældende råd eller nævns afgørelser omfatter principielle spørgsmål eller på anden måde involverer betydelige interesser. Det er efter forarbejderne hensigten, at Bibeskæftigelsesnævnet efter en overgangsperiode som altovervejende hovedregel kun vil få til opgave at meddele tilladelse for så vidt angår private råd og nævn, da lovgiver antages med tiden at ville afklare spørgsmålet om deltagelse af dommere fra de overordnede retter i offentlige råd og nævn.

Efter adoptionslovens § 25 b, stk. 2, kan Adoptionsnævnets medlemmer samt disses stedfortrædere beskikkes for indtil 4 år ad gangen. Der er ikke taget stilling til, hvor længe et medlem af Adoptionsnævnet kan være beskikket som medlem eller stedfortræder.

Hidtil har Adoptionsnævnets medlemmer været beskikket i op til flere perioder. Ved den seneste beskikkelsesrunde i foråret 2008 blev der indført en praksis om, at medlemmer kan beskikkes for i alt 8 år. Ønsket om en kontinuerlig udskiftning og fornyelse af nævnets medlemmer er baggrunden for denne praksis.

7.2. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet foreslår som konsekvens af bestemmelserne i retsplejeloven om dommers bibeskæftigelse, at adoptionslovens § 25 b, stk. 1, 2. pkt., ændres, således at det fremgår, at nævnets formand skal være landsdommer eller højesteretsdommer. Nævnet er et uafhængigt centralt klage- og tilsynsorgan, der behandler sager af væsentlig betydning for ansøgenes mulighed for at stifte familie med børn. Det er nødvendigt at sikre, at sagernes karakter afspejles i valget af formand, hvorfor hvervet efter ministeriets opfattelse skal bestrides af en dommer fra en af landsretterne eller fra Højesteret. Den seneste beskikkelse af nævnsformand er godkendt af Bibeskæftigelsesnævnet, idet nævnets nuværende formand er højesteretsdommer.

Ændringen af adoptionsloven i 2004 har medført, at nævnet kun er beslutningsdygtigt, hvis formanden eller et andet medlem end formanden, der opfylder betingelserne for at være formand for nævnet (dommer), er til stede, jf. adoptionslovens § 25 b, stk. 1. Justitsministeriet foreslår, at denne bestemmelse ændres, således at der i behandlingen af hver klagesag deltager mindst 5 medlemmer, herunder formanden eller et medlem, der er jurist. Det vil i praksis være undtagelsen, at formanden ikke deltager i behandlingen af klagesager. Henset til sagernes karakter vil det dog ikke kunne afvises, at der vil være situationer, hvor der kan være behov for, at nævnet er beslutningsdygtigt, selvom formanden måtte være forhindret i at deltage i voteringen. Sammensætningen af nævnet gør, at der yderst sjældent vil være et andet medlem af nævnet end formanden, der opfylder betingelserne for at være formand for nævnet. Et af nævnets medlemmer er en repræsentant fra Justitsministeriet, og dette medlem vil som udgangspunkt være jurist.

En beskikkelse som nævnsmedlem bør efter ministeriets opfattelse maksimalt strække sig over 8 år, idet der bør sikres en kontinuerlig udskiftning af nævnets medlemmer. Det samme gælder for nævnsmedlemmernes stedfortrædere. Justitsministeriet finder, at ændring af mulighederne for genbeskikkelse af nævnets medlemmer er en væsentlig ændring i forhold til tidligere praksis, hvor medlemmerne er blevet genbeskikket op til flere gange. En sådan ændring bør derfor have en udtrykkelig lovhjemmel, selvom den gældende lovgivning giver mulighed for, at denne praksis fastsættes i administrative forskrifter.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

[...]

9. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

[...]

10. Administrative konsekvenser for borgere

[...]

11. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget indeholder ingen miljømæssige konsekvenser.

12. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

13. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

AC- Børnehjælp, Adoptionsnævnet, Adoption&Samfund, Advokatrådet, Akademikernes Centralorganisation, Børne- og kulturchefforeningen, Børnerådet, Børnesagens Fællesråd, Børns Vilkår, Center for Ligebehandling, Centralorganisationernes Fællesudvalg, DanAdopt, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Børne- og Ungdomspsykiatrisk Selskab, Danske Familieadvokater, Dansk Handel og Service, Dansk Handicap Forbund, Dansk Pædiatrisk Selskab, Dansk Psykiatrisk Selskab, Dansk Psykolog Forening, Dansk Socialrådgiverforening, Dansk Sygeplejeråd, Danske Regioner, Danske Handicaporganisationer, De Samvirkende Invalideorganisationer, De Sociale Nævn, Den Danske Dommerforening, Den uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, Det Centrale Handicapråd, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Et barn to forældre, Fag og Arbejde, Fagligt Fælles Forbund, Familiens Forening, Familieplejen i Danmark, Forbundet af Offentlige Ansatte, Forbundet af Pædagoger og Klubfolk, Foreningen af Danske Døgninstitutioner, Finanssektorens Arbejdsgiverforening, Foreningen af familieretsadvokater, Foreningen af Offentlige chefer i Statsforvaltningerne, Foreningen af socialchefer i Danmark, Foreningen af Statsforvaltningsdirektører, Foreningen af Statsforvaltningsjurister, Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre, ForældreLANDSforeningen, Frederiksberg Kommune, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Handel, Transport og Service, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund, Handicaphjælper Foreningen Danmark, Institut for Menneskerettigheder, Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte, Kommunernes Landsforening (KL), Jordemoderforeningen, Kristeligt Fagbevægelse, Københavns Kommune, Kvinderådet, Landsforeningen af Aktive Bedsteforældre, Landsforeningen af kvindekrisecentre, Landsforeningen af Opholdssteder og Skole og Behandlingstilbud, Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske, Lederne Hovedorganisation, Lægeforeningen, Lærernes Centralorganisation, Mødrehjælpen, Plejefamiliernes Landsforening, Pædagogisk Medhjælperforbund, Red Barnet, Rådet for Socialt Udsatte, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforening, Socialpædagogernes Landsforbund, Socialchefforeningen, TABUKA.

14. Sammenfattende skema

[...]

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Adoptionsloven

Til nr. 1:

Ved kongelig resolution af 23. november 2007 blev Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender nedlagt, og sager vedrørende adoptionsloven blev overført til Justitsministeriet. Som konsekvens heraf ændres lovens henvisninger fra ministeren for familie- og forbrugeranliggender til justitsministeren.

Til nr. 2 (§ 1, stk. 2 og 3):

Adoptionslovens § 1 fastsætter det tidspunkt, fra hvilket en dansk adoptionsbevilling har virkning.

Det gældende stk. 2 omhandler alene adoptioner af børn fra udlandet. Bestemmelsen blev indført med lov nr. 358 af 2. juni 1999 for at sidestille adoptioner, der ikke er omfattet af Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner med adoptio-

ner, der er omfattet af konventionen. Efter stk. 2 har den danske bevilling virkning fra barnets ankomst her til landet.

Udenlandske adoptionsafgørelser fra en række afgiverlande anerkendes umiddelbart i Danmark. Der udstedes derfor kun dansk bevilling i de sager om adoption af udenlandske børn, hvor afgiverlandets afgørelse om adoption ikke kan anerkendes umiddelbart her i landet. Det er statsforvaltningen, der udsteder bevillingen.

Der gennemføres imidlertid adoptioner i en række lande, der ikke kan anerkendes umiddelbart her i landet på grund af en såkaldt prøveperiode. Prøveperioden betyder, at den endelige adoptionsafgørelse først kan udstedes, når prøveperioden er udløbet, og afgiverlandet enten selv udsteder en adoptionsafgørelse eller tillader, at adoptionsprocessen fortsætter i Danmark.

I et nyt *stk. 2*, foreslås adoptionsloven ændret, så bestemmelsen udvides til også at omfatte de afgiverlande, der har indført en prøveperiode. I disse tilfælde skal bevillingen først have virkning fra tidspunktet for udløbet af prøveperioden. Det foreslås videre, at statsforvaltningen bemyndiges til at kunne fastsætte et andet tidspunkt for bevillingens virkning, hvis der er afgiverlande, hvor bevillingen ikke kan udstedes umiddelbart efter prøveperiodens udløb.

Forslaget til *stk. 3* omhandler de situationer, hvor en registreret partner ønsker at adoptere sin partners barn, der antages at være blevet til ved kunstig befrugtning med anonym donorsæd, og hvor partnerne boede sammen på tidspunktet for den kunstige befrugtning. Efter forslaget får en adoption af en registreret partners barn efter adoptionslovens § 8 a virkning fra barnets fødsel, hvis samtykke til adoptionen modtages senest 3 måneder efter barnets fødsel.

Bestemmelsen finder også anvendelse i de tilfælde, hvor barnet er dødfødt eller dør kort tid efter fødslen. Det samme gælder, hvis barnet dør under sagens behandling i statsforvaltningen. Dette er en ændring i forhold til gældende praksis, hvorefter adoptionen ikke kan gennemføres, hvis barnet er dødfødt eller dør, inden bevilling er udstedt.

Den foreslåede bestemmelse har nær sammenhæng med forslaget til adoptionslovens § 8 a.

Der henvises til pkt. 6.2 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 3 (§ 4, 3. pkt.):

Den foreslåede bestemmelse er en undtagelse til minimumsalderen for adoptanter på 25 år. Med forslaget ønskes indsat en udtrykkelig bestemmelse om, at minimumsalderen ved adoptioner af en registreret partners barn efter forslaget til adoptionslovens § 8 a er 18 år. Den gældende bestemmelse om, at der i særlige tilfælde kan dispenseres fra minimumsalderen for adoptanter på 25 år, videreføres i øvrigt. Den restriktive dispensationspraksis i tilknytning hertil, der er omtalt i pkt. 6.1 i de almindelige bemærkninger, bliver ligeledes videreført, dog vil bevilling kunne gives til personer, der er fyldt 18 år, hvis ansøgningen er en ansøgning om adoption af en registreret partners barn, der kunne være behandlet efter § 8 a, men hvor samtykket er modtaget i statsforvaltningen senere end 3 måneder efter barnets fødsel.

Til nr. 4 (§ 8, stk. 5):

Den foreslåede bestemmelse er en videreførelse af den gældende adoptionslovs § 8, stk. 5, men indeholder en ny bemyndigelsesbestemmelse. Det er hensigten, at statsforvaltningen vil blive bemyndiget til at påse, om udenlandske adoptionsdokumenter ved fremmedadoptioner, der er gennemført via en af de formidlende adoptionsorganisationer, opfylder de krav til dokumentation, der stilles i det pågældende land. Statsforvaltningen skal derefter vurdere, om dokumenterne indeholder et samtykke afgivet for en udenlandsk myndighed eller institution, der kan ligestilles med samtykke afgivet for en dansk myndighed eller institution.

Ændringen skal ses som en forenkling af sagsbehandlingen, idet den øvrige behandling af adoptionssagen sker i statsforvaltningen.

Til nr. 5 (§ 8 a):

Den foreslåede bestemmelse er ny og gælder ved stedbarnsadoption af en registreret partners barn.

Stk. 1 opstiller betingelser for, hvornår et samtykke kan afgives med henblik på, at barnet kan adopteres af den registrerede partner. Modtages samtykket i statsforvaltningen tidligere end 3 måneder efter barnets fødsel, vil adoptionen få virkning fra barnets fødsel. Modtages samtykket senere end 3 måneder efter barnets fødsel, vil sagen blive behandlet efter de almindelige regler om stedbarnsadoption i adoptionslovens § 8, og adoptionen vil have retsvirkninger fra den dato, adoptionsbevilling meddeles, jf. adoptionslovens § 1, stk. 1. Bevillingen vil dog kunne gives til personer, der er fyldt 18 år. Der henvises til bemærkningerne ovenfor til nr. 3.

Et samtykke kan tidligst gives, når det er konstateret, at den kunstige befrugtning har medført graviditet. Den omstændighed, at parterne boede sammen på tidspunktet for den kunstige befrugtning, og at medmoren fortsat ønsker at adoptere barnet, er tilstrækkeligt til at fastslå, at familien har opnået den fornødne stabilitet, og at ønsket om adoption er baseret på en velovervejede beslutning.

Der stilles ikke et egentligt krav om, at partnerne fortsat skal bo sammen, når ansøgningen indgives og/eller adoptionen bevilliges. Hvis partnerne har ophævet samlivet, og den biologiske forælder opretholder sit samtykke til adoptionen, vil det dog være naturligt at inddrage oplysningen om det ophævede samliv i vurderingen af, om adoptionen vil være til gavn for barnet, jf. adoptionslovens § 2.

Reglerne om tilsidesættelse af en tilbagekaldelse af et samtykke til adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 1 er ikke udvidet til at omfatte samtykke, der er afgivet efter § 8 a. Baggrunden herfor er, at adoptionen er en stedbarnsadoption, hvor forældrene blandt andet opnår fælles forældremyndighed efter adoptionen.

Kravet om sæddonorens anonymitet skal ses i lyset af de principper, som ligger til grund i lov om kunstig befrugtning m.v. Sæden skal således være doneret med henblik på en læges anvendelse ved kunstig befrugtning eller til en offentlig eller privat sædbank, som opfylder sundhedsmyndighedernes krav til formidling af sæd. Der henvises til § 20, stk. 2, i lov om kunstig befrugtning m.v. og Sundhedsstyrelsens vejledning af 30. september 1997 om kunstig befrugtning og anden reproduktionsfremmende behandling.

Forslaget til § 8 a omfatter både de tilfælde, hvor den kunstige befrugtning er sket i offentligt regi og ved privat insemination hos eksempelvis jordmødre.

Stk. 2 bestemmer, at adoptionslovens § 8, stk. 1, 3 og 5, finder tilsvarende anvendelse på samtykke afgivet efter forslaget § 8 a, stk. 1. § 8, stk. 1 omhandler, hvordan og over for hvem et samtykke skal afgives. § 8, stk. 3 bestemmer, at forælderen skal være vejledt om adoptionens retsvirkninger, inden samtykke til adoption modtages, og § 8, stk. 5 omhandler de tilfælde, hvor samtykke til adoption er afgivet over for udenlandske myndigheder.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.2 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 6 (§ 9, stk. 2, 3 og 4):

§ 9 regulerer adgangen til at gennemføre adoptioner uden samtykke (tvangsadoptioner).

I en situation, hvor et barn efter myndighedernes vurdering bør bortadopteres for at sikre det stabilitet i opvæksten, vil myndighederne altid forsøge at gennemføre adoptionen som en frivillig adoption, jf. adoptionslovens § 7. Først hvis forældrene ikke vil medvirke til adoptionen, og myndighederne fortsat vurderer, at barnet bør bortadopteres, vil der kunne blive tale om en adoption uden samtykke efter § 9. På grund af beslutningens indgribende karakter skal myndighederne have forsøgt at få et egentligt samtykke fra begge forældre. Det gælder, uanset om forælderen har forældremyndighed over barnet eller ej. Adoptionslovens § 13 om indhentelse af en erklæring fra en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, finder ikke anvendelse i sager om adoption uden samtykke. Den foreslåede bestemmelse i § 9, stk. 2, har til hensigt at sikre den nødvendige beskyttelse af forældreskabet, hvilket også afspejles i, at forældreoven hos begge forældre skal afdækkes. Et samtykke til adoption fra en værge eller fra indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, vil derfor ikke have den virkning, at adoptionen bliver frivillig, og at betingelserne i § 9, stk. 2, 3 og 4, dermed kan omgås.

Stk. 2 bestemmer, at en adoption kan gennemføres mod forældrenes vilje, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Tidligere skulle hensynet til barnets tarv afgørende tilsige, at adoptionen blev gennemført, uanset at forældrene ikke ville samtykke. Med den nye bestemmelse er der herved sket en lempelse i adgangen til adoption uden samtykke. *Stk. 2* er samtidig en opsamlingsbestemmelse i forhold til *stk. 3* og *4*, da der kan forekomme andre tilfælde end de situationer, der nævnes i *stk. 3* og *4*, hvor en adoption uden samtykke vil være til barnets bedste. Efter den foreslåede bestemmelse i § 9, *stk. 2*, vil adoption således kunne meddeles i særlige tilfælde, selvom forældrene ikke vil give samtykke til adoptionen, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Bestemmelsen vil eksempelvis kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og hvor barnets forældre ikke ønsker at have kontakt til barnet – de såkaldt ”glemte børn”, men hvor forældrene ikke er uden forældreavn. Endelig vil det kunne ske, hvis et barn, der er ældre end 1 år, og som ikke har været anbragt uden for hjemmet, mister den forælder, som barnet bor hos, og den anden forælder har krænket barnet eller handlet imod dets bedste på en sådan måde, at barnet ikke kan bo hos denne forælder, og der i øvrigt ikke er andre nære familiemedlemmer, som barnet kan bo hos. Eksemplerne er ikke udtryk for en udtømmende opregning. Bestemmelsen vil i øvrigt også kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen hos øvrige myndigheder ikke afsluttes, inden barnet er fyldt 1 år.

Stk. 3 og 4 opstiller som noget nyt en sondring mellem behovet for adoption hos børn under 1 år, og hos børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år. Sondringen indeholder samtidig en tidsmæssig begrænsning i adgangen til at bortadoptere børn uden samtykke. Det er således som udgangspunkt ikke muligt at gennemføre en adoption uden samtykke - på baggrund af forældrenes manglede forældreavn - efter, at barnet er fyldt 1 år, men før det har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år. Hvis barnet er mere end 1 år, skal forholdet til forældrene og deres forældreavn observeres gennem en periode på mindst 3 år, hvor barnet er anbragt uden for hjemmet. Den tidsmæssige begrænsning gør det nødvendigt, at de involverede myndigheder søger at tilrettelægge deres sagsbehandling i forhold til de helt små børn, sådan at en tidlig indsats tilstræbes, og sådan at adoptionssagen kan afsluttes inden for barnets første leveår. Der vil blive udarbejdet administrative retningslinjer for tilrettelæggelsen af sagsbehandlingen.

Efter *stk. 3* kan børn under 1 år i helt særlige tilfælde adopteres uden samtykke, hvis det er til barnets bedste, og det er godtgjort, at forældrene varigt ikke vil være i stand til at varetage omsorgen for barnet, og heller ikke antages at kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Den sidste del af betingelsen sikrer, at adoption uden samtykke i forhold til disse børn kun anvendes i situationer, hvor der med sikkerhed ikke over tid vil kunne udvikle sig en egentlig familierelation mellem barnet og forældrene.

Det forhold, at forældrene varigt skal være ude af stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, gør også, at de pågældende ikke i henhold til den foreslåede ændring af forældreansvarsloven (lovforslagets § 3, nr. 1) vil kunne få fastsat samvær eller anden kontakt efter adoptionen.

Efter *stk. 4* kan børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, adopteres uden samtykke, hvis det er til barnets bedste, og det er godtgjort, at forældrene varigt ikke vil være i stand til at varetage omsorgen for barnet. Det er for disse større børn ikke et krav, at forældrene ikke vil kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. En adoption efter *stk. 4* kan således også gennemføres, selvom der har været kontakt mellem barnet og forældrene eller en af forældrene, men hvor der ikke er udsigt til, at forældrene vil kunne varetage omsorgen for barnet. Som en naturlig afledning heraf vil det i særlige tilfælde være muligt for den oprindelige slægt – særligt forældrene – at opretholde et samvær eller anden kontakt med barnet efter adoptionen.

Om muligheden for at fastsætte samvær eller anden kontakt for barnets oprindelige slægtninge henvises til forslagens § 3, nr. 1.

Det er som nævnt begge forældres forhold, der skal undersøges, da en adoption først kan komme på tale, hvis det ikke vil være til barnets bedste at vokse op hos nogen af de biologiske forældre.

Om kravene til sagens oplysning henvises til pkt. 2.5 i de almindelige bemærkninger.

Selvom en sag om adoption uden samtykke – ligesom en sag om frivillig adoption – kan indledes allerede inden barnets fødsel, er det Justitsministeriets opfattelse, at statsforvaltningen tidligst kan træffe afgørelse om adoption 3 måneder efter barnets fødsel. Baggrunden herfor er, at forældrene som alt overvejende hovedregel tidligst kan samtykke til adoptionen 3 måneder efter barnets fødsel, jf. adoptionslovens § 8, og at alle forældre bør have samme periode til at overveje, om de ønsker at medvirke til en frivillig adoption.

Til nr. 7 (§ 10):

Det foreslås at ophæve adoptionslovens § 10. Der henvises til pkt. 2.5 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 8 (§ 11):

Den foreslåede bestemmelse omhandler muligheden for domstolsprøvelse af statsforvaltningens afgørelser om adoption uden samtykke og svarer med enkelte ændringer til den gældende § 11 i adoptionsloven. Med forslaget afskæres adgangen til at klage over afgørelsen til justitsministeren.

Den gældende § 11, stk. 1, foreslås opdelt i 3 selvstændige stykker for herved at skabe et bedre overblik over bestemmelsens indhold.

Stk. 1 beskriver, hvem der skal underrettes om statsforvaltningens afgørelse. Kredsen af personer, der skal underrettes om en beslutning om adoption uden samtykke, er udvidet til også at omfatte forældremyndighedsindehaveren, hvis denne er en anden end forældrene. Bestemmelsen henviser nu – ligesom § 9, stk. 2 – til adoptionslovens § 7, stk. 1. Denne henvisning er indsat for at sikre, at forældrene underrettes, selv om de ikke har del i forældremyndigheden. Henvisningen i bestemmelsen til adoptionslovens § 10 udgår, da denne bestemmelse foreslås ophævet.

Stk. 2 indeholder bestemmelser om, hvordan underretningen efter stk. 1, skal foretages. Bestemmelsen svarer til den gældende § 11, stk. 1, 3. og 6. pkt.

Stk. 3 fastsætter frister for adgangen til at få sagen prøvet ved retten og svarer til de frister, som fremgår af den gældende § 11, stk. 1, 4. pkt.

Stk. 4 og 5 svarer til den gældende § 11, stk. 4 og 5, med de ændringer, der følger af, at adoptionslovens § 10 og klageadgangen til justitsministeren foreslås ophævet. *Stk. 5* indeholder samtidig en præcisering af, hvornår rettens afgørelser kan henholdsvis ankes og kæres.

Der henvises til pkt. 4.3 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 9 (§ 12, 2. pkt.):

Det foreslås, at ordlyden i adoptionslovens § 12, 2. pkt., ændres. Ændringen i adoptionslovens § 12, 2. pkt., er særligt begrundet i, at adoptionslovens § 10 foreslås ophævet.

Til nr. 10 (§ 15 a):

Som led i styrkelsen af retssikkerheden i sager om adoption foreslås en ny regel om advokatbeskikkelse under den administrative behandling af adoptionssager. Reglen foreslås indført i en selvstændig paragraf i lovens kapitel 1.

Stk. 1 indeholder en bestemmelse om, at et barn, der er fyldt 3 år, og som har bopæl her i landet, skal have beskikket en advokat. Bopæl skal fortolkes på samme måde som bopælsbegrebet i adoptionslovens § 28. Den obligatoriske advokatbeskikkelse er et supplement til de gældende regler og praksis om inddragelse af børn under en adoptionssag efter adoptionslovens § 6.

Børn i sager om stedbarnsadoption og børn i sager, hvor adoptionen er formidlet gennem en af de formidlende organisationer, der har tilladelse til at yde adoptionshjælp efter adoptionslovens § 30, er ikke omfattet af bestemmelsen. Om baggrunden herfor henvises til pkt. 4.3 i de almindelige bemærkninger.

Stk. 2 udvider adgangen til advokatbeskikkelse i sager om adoption uden samtykke. Alle børn skal i disse sager have beskikket en advokat under den administrative behandling af sagen. Statsforvaltningen skal

samtidig tilbyde forældrene og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, at få beskikket en advokat. Derudover skal barnets eventuelle plejeforældre tilbydes beskikkelse af en advokat. Dette kan f.eks. være relevant i sager, hvor barnets plejeforældre har søgt om adoption. Det er statsforvaltningen, der træffer afgørelse om beskikkelse af advokat.

Forældre, der bor sammen, og som har den samme holdning til spørgsmålet om bortadoption, er berettigede til bistand fra én advokat. Der er ikke krav om, at parterne får hver sin advokat. Parterne kan dog have sådanne modsatrettede interesser, at det vil stride mod hensynet bag beskikkelsen, at parterne har samme advokat.

Stk. 3 indeholder bestemmelser om, at der er retsplejelovens kapitel 31 om fri proces, der finder anvendelse ved betaling af salær og godtgørelse for udlæg til den beskikkede advokat. Dette indebærer, at omkostninger, der efter sin art ikke er omfattet af reglerne om fri proces, må betales af parten.

Til nr. 11 (§ 25):

Den foreslåede bestemmelse indeholder bemyndigelse til justitsministeren (Familiestyrelsen) til at udarbejde administrative retningslinjer.

Nr. 1-3 svarer indholdsmæssigt til den gældende § 25. *Nr. 3* er dog udvidet til også at omfatte regler om afgivelse af samtykke i sager om stedbarnsadoption, hvor ansøgeren og barnets mor er registrerede partnere.

Med den foreslåede bestemmelse i *nr. 4* gives en selvstændig bemyndigelse til at udstede regler om behandlingen af sager om adoption uden samtykke. Der henvises til forslaget § 1, nr. 6 om adoptionslovens § 9. Bemyndigelsen vil blive udnyttet til at fastsætte nærmere retningslinjer for myndighedernes behandling af disse sager, herunder vejledende sagsbehandlingstider.

Til nr. 12 (§ 25 b, stk. 1, 2. og 3. pkt.):

De gældende bestemmelser foreslås ændret, så det blandt andet udtrykkeligt fremgår, at formanden for Adoptionsnævnet skal være landsdommer eller højesteretsdommer.

Der henvises til pkt. 7.2 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 13 (§ 25 b, stk. 2):

Med forslaget indsættes en udtrykkelig lovhjemmel for, hvor længe et medlem eller en stedfortræder af Adoptionsnævnet kan være beskikket.

Bestemmelsen er ikke til hinder for, at en person er stedfortræder i op til 8 år og derefter medlem af nævnet i en tilsvarende periode.

Der henvises til pkt. 7.2 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 14 (§ 25 b, stk. 3):

Der foreslås med bestemmelsen indsat en udtrykkelig frist for, hvor længe et samråds afgørelse kan indbringes for Adoptionsnævnet.

Ved behandlingen af adoptionssager er det ansøgernes alder på ansøgningstidspunktet, der tillægges vægt. Det er derfor af væsentlig betydning for nogle ansøgere, om deres oplysninger kan indgå i behandlingen af en klagesag, eller om de må indgive en ny ansøgning om godkendelse som adoptanter. Samtidig må hensynet til at bevare en vis kontinuitet i sagsbehandlingen og en aktualitet i sagens oplysning tillægges vægt.

Adoptionsnævnet har som udgangspunkt behandlet klager over samrådets afgørelse, hvis de er indbragt inden for ca. 6 måneder efter samrådets afgørelse.

Til nr. 15 (§ 25 c, stk. 1 og 2):

Forslaget har til formål at ensarte processen for godkendelse af adoptanter til danske og udenlandske børn. Dette indebærer, at det foreslås, at alle førstegangsansøgere til adoption skal deltage i et adoptionsforberedende kursus.

Det er ikke hensigten med forslaget at ændre på det nuværende formål med de adoptionsforberedende kurser. De særlige problemer, som adoptioner efter forslaget til adoptionslovens § 9 rejser, vil dog betyde en vis ændring af kursets indhold.

Der henvises til pkt. 5.3 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 16 (§ 29 b, 2. pkt.):

Ændringen foreslås som følge af, at adoptionslovens § 10 foreslås ophævet.

Til § 2

Retsplejeloven

Til nr. 1 (§ 475 c, stk. 1 og 2):

Den foreslåede bestemmelse opregner, hvem der er parter ved rettens behandling af en sag om adoption uden samtykke. Som med forslaget til en ny § 15 a i adoptionsloven er der tale om en styrkelse af retssikkerheden i sager om adoption uden samtykke. Betydningen af at være part er, at den pågældende får de rettigheder og pligter, som kapitlets øvrige bestemmelser angiver. Det forhold, at statsforvaltningen er part i sagen, betyder, at de oplysninger, som statsforvaltningen har af betydning for sagen, vil tilgå retten samtidig med sagens indbringelse.

Med *stk. 1* udvides kredsen af personer, der er parter i sagen, således at også personer, der ikke har krævet afgørelsen indbragt for retten, er parter. Det er i dag kun statsforvaltningen og klageren, der er parter i retssagen. Med den foreslåede ændring af bestemmelsen vil den fremover også omfatte barnets forældre, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, og barnet. Endvidere foreslås den gældende bestemmelse ændret således, at det nu fremgår, at adoptionsansøgeren er part i sagen. I den forbindelse skal det understreges, at det forhold, at en sag om adoption uden samtykke er startet af barnets handlekommune, ikke gør, at kommunen anses for ansøger og dermed part i sagen.

Retsmøder om adoption uden samtykke afholdes for lukkede døre, jf. retsplejelovens § 475 g, stk. 1. Efter retsplejelovens § 29 e kan rettens formand, når særlige grunde taler for det, give andre end dem, der har med sagen at gøre, tilladelse til at overvære et retsmøde, der afholdes for lukkede døre. Ved at give børn partsstatus, har de i medfør af denne status ret til at overvære retsmøderne. Barnets partsstatus omfatter retten til selv at indbringe sagen for retten. Barnet vil også have mulighed for at anke en afgørelse fra retten.

Stk. 2 udvider i overensstemmelse med forslaget til *stk. 1* kredsen af personer, der skal have beskikket en advokat, sådan at det nu fremgår, at denne kreds udgøres af sagens parter, herunder barnet, og ikke kun af klageren. Statsforvaltningen vil dog ikke kunne få beskikket en advokat.

Om betaling af salær og godtgørelse for udlæg til den beskikkede advokat gælder reglerne i retsplejelovens kapitel 31 om fri proces. Dette indebærer, at omkostninger, der efter sin art ikke er omfattet af reglerne om fri proces, må betales af parten.

Der henvises til pkt. 4.3 i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 2 (§ 475 e, stk. 2):

Forslaget er en konsekvens af den foreslåede ændring i retsplejelovens § 475 c, der udvider kredsen af personer, der er parter i en sag om adoption uden samtykke. Retten får med ændringen af bestemmelsen mulighed for at bestemme, at parterne – og således ikke kun klageren – ikke må overvære bevisførelsen eller en del af denne.

Til § 3

Forældreansvarsloven

Til nr. 1 (§ 20 a):

Den foreslåede bestemmelse er ny. Med bestemmelsen får et adoptivbarn og den oprindelige slægt mulighed for at bevare en vis kontakt i visse tilfælde trods adoptionen. Der henvises til pkt. 3.3 i de almindelige bemærkninger.

Udgangspunktet vil fortsat være, at der ikke fastsættes samvær eller anden kontakt med et barn efter adoptionen. I helt særlige tilfælde vil der dog kunne fastsættes samvær eller anden form for kontakt efter adoptionen, hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden kontakt med den oprindelige slægt. Forslaget til § 20 a tager sigte på at bevare et samvær eller en kontakt, og det forudsættes derfor, at ansøgningen om fastsættelse af samvær eller anden form for kontakt indgives inden for kortere tid efter adoptionen eller ophøret af en frivillig aftale om samvær eller anden form for kontakt, således at kontinuiteten i samværet bevares for barnet.

Der kan efter forslaget i helt særlige tilfælde fastsættes samvær eller anden form for kontakt med et barn, hvis der forud for adoptionen har været en relation, som det vil være bedst for barnet at bevare. Relationen skal have spillet en positiv rolle for barnet og også antages at ville gøre det fremover.

Kravet om, at relationen skal have spillet en positiv rolle, betyder, at der ikke opstår spørgsmål om samvær i de situationer, hvor barnet er blevet bortadopteret uden samtykke efter forslaget til adoptionslovens § 9, stk. 3, dvs. før det er blevet 1 år. Derimod vil der i visse tilfælde kunne fastsættes samvær eller anden kontakt med et barn, der er bortadopteret efter forslaget til adoptionslovens § 9, stk. 4.

Der er også ved frivillige bortadoptioner - herunder stedbarnsadoptioner - mulighed for at bevare kontakten med barnet efter adoptionen.

Det primære anvendelsesområde for bestemmelsen er adoptionssager, hvor et større barn forud for adoptionen har været anbragt uden for hjemmet og under anbringelsen har haft løbende samvær eller kontakt med forældrene.

Bestemmelsen vil hovedsagligt være rettet mod barnets oprindelige forældre, og et eventuelt samvær vil være mere begrænset i hyppighed og omfang end det samvær, der praktiseres og fastsættes i delte familier. Der kan forekomme situationer, hvor barnet ikke har en tæt og nær relation til sine forældre, men derimod en nær relation til bedsteforældre eller forældres søskende. I disse tilfælde kan det være vigtigt, at det er denne tætte og nære relation, som bevares efter adoptionen. Bestemmelsen finder imidlertid kun anvendelse i forhold til slægtninge, da formålet er at beskytte de biologiske bånd, hvis det er bedst for barnet.

Der kan være situationer, hvor flere medlemmer af den oprindelige slægt har haft en tæt relation til barnet forud for adoptionen. Det vil eksempelvis være tilfældet, hvis begge forældre har holdt kontakten med barnet under en anbringelse. Ved afgørelsen om samvær eller anden kontakt vil der i så fald konkret skulle tages stilling til, om det undtagelsesvist vil være til barnets bedste at have samvær eller kontakt med flere oprindelige slægtninge. Der skal i den forbindelse også tages stilling til, om netop samværet med flere – eventuelt på samme tid – gør, at barnet har glæde af samværet. Det er vigtigt, at statsforvaltningen holder sig barnets samlede situation for øje, og at der fastsættes samvær ud fra et langtidsorienteret perspektiv. Vurderes det undtagelsesvist at flere skal have samvær med barnet, taler det for at begrænse hyppigheden og omfanget heraf.

Bestemmelsen giver endvidere mulighed for i stedet for samvær at fastsætte anden form for kontakt med barnet, eksempelvis i form af telefonsamtaler, brevveksling eller lignende.

Afgørelsen træffes af statsforvaltningen efter ansøgning. Det er ikke en forudsætning for retten til at ansøge om samvær eller anden kontakt, at adoptanterne modsætter sig dette. Der vil således også kunne træffes afgørelse trods enighed om kontakt, hvis det er hensigtsmæssigt for parterne – og dermed et hensyn til barnets bedste – at der er en samværsresolution. Forældreansvarslovens øvrige bestemmelser om samvær finder anvendelse på afgørelser om samvær efter forslaget til § 20 a. Det betyder, at statsforvaltningen kan

fastsætte vilkår for samværet, jf. § 21, stk. 1, og at statsforvaltningen kan træffe afgørelse om ændring af samværet, jf. § 21, stk. 4. Statsforvaltningens afgørelse kan påklages til Familiestyrelsen, jf. forældreansvarslovens § 41, stk. 1.

Det fremgår af retsplejelovens § 536, stk. 2, 3. pkt., at fogeden kan fastsætte tvangsbøder, hvis en afgørelse om samvær med andre end forældre ikke overholdes, hvorimod det ikke er muligt for fogeden at træffe beslutning om umiddelbar magtanvendelse. Bestemmelsen, der blev indsat i forbindelse med vedtagelsen af forældreansvarsloven, omfatter i dag afgørelser efter forældreansvarslovens § 20.

Retsplejelovens § 536, stk. 2, 3. pkt., finder også anvendelse på afgørelser efter forslaget til forældreansvarslovens § 20 a.

Til § 4

Barselloven

Til nr. 1 (§ 8, stk. 8):

De gældende bestemmelser i barselloven om adoptanters muligheder for at opnå ret til fravær i forbindelse med en adoption tager sigte på de situationer, hvor adoptanterne er godkendt som adoptanter og adopterer et fremmed barn fra Danmark eller udlandet. Det fremgår således af de gældende bestemmelser, at adoptanter kun opnår ret til fravær, hvis det er bestemt af de adoptionsundersøgende myndigheder, jf. § 8, stk. 5.

Med forslaget fastsættes en udtrykkelig lovhjemmel til, at også den adoptant, der stedbarnsadopterer sin registrerede partners barn, kan opnå ret til fravær.

1. *pkt.* er på samme måde som § 8, stk. 7, en henvisning til, at lovens regler om ret til fravær under forældreorlov også er gældende for adoptanter.

2. *pkt.* er en sammenskrivning af barsellovens § 7, stk. 3 og § 8, stk. 6.

3. *pkt.* svarer til den ret, faderen har efter lovens § 7, stk. 2. Som det fremgår af bemærkningerne til barsellovens § 7 er faderens ret til dagpenge under fraværet betinget af, at han opfylder beskæftigelseskravet herfor, som fastsat i barsellovens kapitel 6.

Til nr. 2-8:

Ændringerne er en følge af forslaget om at indsætte en bestemmelse i barsellovens § 8, stk. 8, om hvornår en adoptant, der stedbarnsadopterer sin registrerede partners barn, kan opnå ret til fravær og er af teknisk karakter.

Til § 5

Lov om aktiv socialpolitik

Til nr. 1 (§ 13, stk. 4, nr. 4):

Ændringerne er en følge af forslaget om at indsætte en bestemmelse i barsellovens § 8, stk. 8, om hvornår en adoptant, der stedbarnsadopterer sin registrerede partners barn, kan opnå ret til fravær og er af teknisk karakter.

Til nr. 2 (§ 83, stk. 1):

Det foreslås, at § 83, stk. 1, i lov om aktiv socialpolitik udvides, således at bestemmelsen også omfatter muligheden for, at forældre, hvis barn er bortadopteret, kan søge kommunen om dækning af udgifter i forbindelse med samvær med det bortadopterede barn.

Tilføjelsen i § 83, stk. 1 skal ses i sammenhæng med den foreslåede § 20 a i forældreansvarsloven. Efter denne bestemmelse kan der efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsættes samvær eller

anden form for kontakt med disse, hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den oprindelige slægt. Uanset at hele barnets oprindelige slægt er omfattet af forslaget til § 20 a i forældreansvarsloven, er det alene barnets oprindelige forældre, der kan søge kommunen om dækning af udgifter i forbindelse med samvær med det bortadopterede barn.

Til § 6

Reglen omhandler lovens ikrafttræden. Ved fastsættelse af ikrafttrædelsestidspunktet er der taget hensyn til, at der skal udarbejdes en række nye administrative forskrifter.

Lovens ikrafttrædelse foreslås fastsat til henholdsvis den 1. juli 2009 og den 1. oktober 2009.

Blandt andet de nye regler om adgangen til stedbarnsadoption af registreret partners barn træder således i kraft den 1. juli 2009, mens blandt andet reglerne om adoption uden samtykke først træder i kraft den 1. oktober 2009.

Sager om adoption uden samtykke, der er indgivet til statsforvaltningen inden den 1. oktober 2009, skal færdigbehandles efter de nye regler, uanset om sagen ved lovens ikrafttræden er under behandling i statsforvaltningen, i Justitsministeriet eller i retten. Det medfører blandt andet, at der i verserende sager skal beskikkes advokater og tages stilling til, om der er flere personer, der skal inddrages som parter.

Der henvises til bemærkningerne til § 7.

Til § 7

Uanset de foreslåede regler om godkendelsesforløbet for ansøgere, der ønsker at adoptere et dansk barn, vil statsforvaltningen skulle behandle en ikke afsluttet sag om godkendelse af ansøgeren som adoptant af et dansk efter de hidtil gældende regler, såfremt ansøgningen er indgivet før den 1. oktober 2009. Dette gælder dog ikke, hvis ansøgerne ønsker, at de nye regler om det faseopdelte godkendelsesforløb skal finde anvendelse, hvilket vil medføre at de skal deltage i alle 3 faser.

Efter *stk. 2* gælder reglerne i adoptionslovens § 8 a, der er indsat ved lovforslagets § 1, nr. 5, om adgang til stedbarnsadoption af registreret partners barn, kun for børn, der fødes samtidig med eller efter lovens ikrafttrædelse.

For stedbarnsadoptioner af registreret partners barn, der er født før lovens ikrafttræden, anvendes de hidtil gældende regler. I disse sager vil denne overgangsfase være et ganske særligt forhold, der gør, at det vil være muligt at dispensere fra bestemmelsen om, at samtykke til adoption ikke kan modtages før 3 måneder efter barnets fødsel, jf. adoptionslovens § 8, sådan at adoptionen kan gennemføres efter lovens ikrafttræden. Adoptionen får dog først retsvirkninger fra bevillingsdatoen og ikke med tilbagevirkende kraft fra barnets fødsel.

Efter de foreslåede regler sættes der en begrænsning for hvor lang tid, et medlem må være beskikket som medlem eller suppleant af Adoptionsnævnet. Beskikkelser, der er udstedt inden den 1. oktober 2009, vil ikke blive berørt af lovændringen, selvom om den pågældende med den nuværende beskikkelse, har været beskikket i mere end 8 år. Den pågældende vil dog ikke kunne genbeskikkes, hvis den pågældende allerede har været beskikket i 8 år. Ved beskikkelser, der udstedes efter 1. oktober 2009, medregnes tidligere beskikkelsesperioder.

Til § 8

Bestemmelsen omhandler muligheden for ved kongelig anordning at sætte loven i kraft for Færøerne og Grønland. Det foreslås, at loven ikke skal gælde for Færøerne og Grønland. I *stk. 2* anføres, at lovens §§ 1, 3 og 5 ved kongelige anordning helt eller delvist kan sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

I adoptionsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 928 af 14. september 2004, som ændret ved § 22 i lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres: »Ministeren for familie- og forbrugeranliggender« til »Justitsministeren« og »ministeren for familie- og forbrugeranliggender« til »justitsministeren«.

2. § 1, stk. 2, ophæves, og i stedet indsættes:

»Stk. 2. Ved adoption af et barn fra et andet land har bevillingen virkning fra barnets ankomst her til landet. Hvis der er knyttet en prøveperiode til adoptionen, har bevillingen dog først virkning fra udløbet af prøveperioden. Statsforvaltningen kan fravige bestemmelsen i 2. pkt., hvis der foreligger særlige omstændigheder.

Stk. 3. Ved adoption af en registreret partners barn, hvor samtykke til adoption modtages efter § 8 a, har bevillingen virkning fra barnets fødsel.«

§ 1. Adoption meddeles ved bevilling, der udfærdiges af statsforvaltningen.

Stk. 2. Ved adoption af et barn fra et andet land har bevillingen virkning fra barnets ankomst her til landet.

§ 4. Bevilling til adoption kan kun meddeles den, som er fyldt 25 år. Når særlige grunde taler derfor, kan bevilling dog meddeles den, som er fyldt 18 år.

3. I § 4 indsættes som 3. pkt.: »Ved adoption efter § 8 a kan bevilling meddeles den, som er fyldt 18 år.«

4. § 8, stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. Justitsministeren, eller den justitsministeren bemyndiger dertil, kan bestemme, at samtykke afgivet for en udenlandsk myndighed eller institution ligestilles med samtykke afgivet for dansk myndighed eller institution, og

§ 8. Samtykke efter § 7 skal afgives skriftligt under personligt fremmøde for statsforvaltningen eller for anden myndighed eller institution, som er godkendt dertil af ministeren for familie-

og forbrugeranliggender.

Stk. 2. Samtykke kan ikke modtages før 3 måneder efter barnets fødsel, medmindre ganske særlige forhold foreligger.

Stk. 3. Forinden samtykket modtages, skal forældrene (værgeren) være vejledt om adoptionens og samtykkets retsvirkninger.

Stk. 4. Samtykke kan meddeles til, at barnet adopteres af den, som udpeges af en myndighed eller institution, som har beføjelse til at medvirke ved adoption af børn.

Stk. 5. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan bestemme, at samtykke afgivet for en udenlandsk myndighed eller institution ligestilles med samtykke afgivet for dansk myndighed eller institution, og kan i så fald tillade afvigelse fra reglerne i stk. 1-3.

kan i så fald tillade afvigelse fra reglerne i stk. 1-3.«

5. Efter § 8 indsættes:

»§ 8 a. Samtykke efter § 7 kan uanset § 8, stk. 2, modtages tidligere end 3 måneder efter barnets fødsel, hvis adoptanten ønsker at adoptere sin registrerede partners barn, der antages at være blevet til ved kunstig befrugtning med anonym donorsæd, og hvis partnerne boede sammen på tidspunktet for den kunstige befrugtning.

Stk. 2. § 8, stk. 1, 3 og 5, finder tilsvarende anvendelse på samtykke afgivet efter stk. 1.«

6. § 9, stk. 2, ophæves, og i stedet indsættes:

»*Stk. 2.* Selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Stk. 3. Adoption af et barn under 1 år

§ 9. Tilbagekaldes et i overensstemmelse med § 8 meddelt samtykke, kan adoptionsbevilling dog meddeles, såfremt tilbagekaldelsen under særlig hensyntagen til barnets tarv ikke er rimeligt begrundet.

Stk. 2. Selv om der ikke kan opnås samtykke efter § 7, kan adoptionsbevilling

ling dog i særlige tilfælde meddeles, såfremt hensynet til barnets tarv afgørende tilsiger dette. Er barnet undergivet børne- og ungdomsforsorg, kræves samtykke fra den sociale ankestyrelse.

kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Stk. 4. Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.«

7. § 10 ophæves.

§ 10. Statsforvaltningen kan efter anmodning fra den sociale ankestyrelse tillade, at et barn, der er undergivet børne- og ungdomsforsorg, senere bortadopteres, selv om samtykke efter § 7 ikke kan opnås. Tilladelse kan kun meddeles under de i § 9, stk. 2, nævnte betingelser.

§ 11. Beslutter statsforvaltningen, at bevilling eller tilladelse efter §§ 9 eller 10 skal meddeles, selv om samtykke til adoption efter § 7 ikke foreligger, underrettes forældrene eller værger herom. Beslutter statsforvaltningen, at der ikke kan meddeles bevilling efter § 9, stk. 1, underrettes den, der søger om adoption eller har barnet i pleje med henblik på adoption. Beslutningen skal være skriftlig og udleveres af statsforvaltningen til de pågældende personligt eller forkyndes for dem. Inden 14 dage efter, at de har modtaget beslutningen, eller efter forkyndelsen kan de forlange sagen forelagt for ministeren for familie- og forbrugeranliggender eller indbragt for retten. Statsforvaltningen kan, når særlige grunde taler derfor, fastsætte en længere frist eller inden fristens udløb forlænge denne. Beslutningen skal indeholde oplysning om adgangen

8. § 11 affattes således:

»§ 11. Når statsforvaltningen træffer beslutning efter § 9, selv om samtykke til adoption fra forældrene efter § 7, stk. 1, ikke foreligger, underrettes forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, værger og den der søger om adoption herom.

Stk. 2. En beslutning som nævnt i stk. 1 skal være skriftlig og udleveres af statsforvaltningen til de pågældende personligt eller forkyndes for dem. Beslutningen skal indeholde oplysning om adgangen til at få afgørelsen prøvet af retten og om fristen herfor, jf. stk. 3.

Stk. 3. Inden 14 dage efter, at en beslutning som nævnt i stk. 1 er modtaget eller forkyndt, kan sagen forlanges indbragt for retten. Statsforvaltningen kan, når særlige grunde taler derfor, fastsætte en længere frist eller inden fristens udløb forlænge denne.

til at få afgørelsen prøvet af ministeren for familie- og forbrugeranliggender og domstolene og om fristen herfor.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis en afgørelse efter §§ 9 eller 10 træffes eller oprettholdes af ministeren for familie- og forbrugeranliggender.

Stk. 3. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan ikke prøve afgørelsen, hvis anmodning om forelæggelse for ministeren modtages efter udløbet af fristen i stk. 1.

Stk. 4. Modtager statsforvaltningen anmodning om, at beslutningen prøves af retten, indbringer statsforvaltningen sagen efter reglerne i retsplejelovens kap. 43 b, medmindre bevilling er udfærdiget efter udløbet af fristen i stk. 1.

Stk. 5. Opretholder retten statsforvaltningens eller ministeren for familie- og forbrugeranliggenders beslutning om, at bevilling eller tilladelse efter §§ 9 eller 10 skal meddeles, eller beslutter retten, at bevilling kan meddeles, selv om samtykke er tilbagekaldt, kan bevilling ikke meddeles, før anke- eller kærefristen er udløbet, uden at anke eller kære er iværksat. Det samme gælder, hvis retten afviser prøvelse, jf. retsplejelovens § 475 b, stk. 4.

Stk. 4. Modtager statsforvaltningen anmodning om, at beslutningen prøves af retten, indbringer statsforvaltningen sagen for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 b, medmindre bevilling er udfærdiget efter udløbet af fristen i stk. 3.

Stk. 5. Opretholder retten statsforvaltningens beslutning om, at bevilling efter § 9 skal meddeles, eller beslutter retten, at bevilling kan meddeles, kan statsforvaltningen ikke meddele bevilling, før ankefristen er udløbet, og anke ikke er iværksat inden ankefristens udløb. Det samme gælder i forhold til kæremål, hvis retten afviser prøvelse, jf. retsplejelovens § 475 b, stk. 4.«

9. § 12, 2. pkt., affattes således: »Det samme gælder, hvis Ankestyrelsen har givet samtykke til adoption efter § 9, stk. 2, 2. pkt.«

§ 12. Har statsforvaltningen besluttet, at der bør ses bort fra, at samtykke til adoption ikke foreligger, kan barnet, såfremt det opholder sig hos den, der søger adoption, ikke af forældremyndighedens indehaver fjernes fra ansøgerens hjem under adoptionsagens behandling. Det samme gælder, hvis den sociale ankestyrelse har givet samtykke efter § 9, stk. 2, 2. pkt., eller fremsat anmodning efter § 10.

10. Efter § 15 indsættes før kapitel 2:

»Advokatbistand

§ 15 a. Statsforvaltningen kan under en sag om adoption beskikke en advokat for et barn, der er fyldt 3 år, og som har bopæl her i landet. Dette gælder dog ikke ved adoption efter § 5 a, eller hvis adoptionen er formidlet af en organisation, der har tilladelse til at yde adoptionshjælp efter § 30.

Stk. 2. Statsforvaltningen skal under en sag om adoption efter § 9 beskikke en advokat for barnet. Statsforvaltningen skal samtidig tilbyde forældrene og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, samt barnets eventuelle plejeforældre advokatbeskikkelse.

Stk. 3. Om salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31.«

11. § 25 affattes således:

§ 25. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender fastsætter regler om godkendelse som adoptant og adoptionssagers behandling, herunder om indholdet af ansøgninger om adoption m.v. og om afgivelse af samtykke til adoption, jf. §§ 6 og 8.

»§ 25. Justitsministeren kan fastsætte regler om behandling af sager efter denne lov, herunder

- 1) om godkendelse som adoptant,
- 2) om adoptionssagers behandling, herunder om indholdet af ansøgninger om adoption m.v.,
- 3) om afgivelse af samtykke til adoption, jf. §§ 6, 8 og 8 a og
- 4) om behandlingen af sager om adoption uden samtykke, jf. § 9.«

12. § 25 b, stk. 1, 2. og 3. pkt., affattes således: »Formanden skal være landsdommer eller højesteretsdommer. I behandlingen af hver klagesag deltager mindst 5 medlemmer, herunder formanden eller et medlem, der har bestået juridisk kandidateksamen.«

§ 25 b. Adoptionsnævnet består af en formand og et antal andre medlemmer. Formanden skal være dommer. I behandlingen af hver klagesag deltager mindst 5 medlemmer, herunder formanden eller et medlem, der opfylder betingelserne for at kunne være formand for nævnet. Nævnets afgørelse træffes ved flertal. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender fastsætter forretningsordenen for nævnet.

Stk. 2. Nævnets medlemmer samt stedfortrædere for disse beskikkes af ministeren for familie- og forbrugeranliggender for indtil 4 år ad gangen.

Stk. 3. Et samråds afgørelser i medfør af denne lov kan indbringes for Adoptionsnævnet.

Stk. 4. Adoptionsnævnet fører tilsyn med samrådene. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender fastsætter nærmere regler for tilsynsvirksomheden.

Stk. 5. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan henlægge andre opgaver til Adoptionsnævnet end dem, der er nævnt i stk. 3 og 4.

Stk. 6. Adoptionsnævnet kan i forbindelse med behandlingen af andre sager end klagesager indkalde personer, som må antages at have særlig indsigt eller interesse i de spørgsmål, der behandles af nævnet.

§ 25 c. Deltagelse i et adoptionsforberedende kursus er en betingelse for, at personer, der ikke tidligere har adopteret et barn fra et andet land, kan godkendes som adoptanter til et sådant barn.

Stk. 2. Samrådet kan efter regler fastsat af ministeren for familie- og forbrugeranliggender bestemme, at personer, der tidligere har adopteret et barn fra et andet land, skal deltage i et adoptionsforberedende kursus for på ny at blive godkendt som adoptanter til et sådant

13. I § 25 b, stk. 2, indsættes som 2. pkt.: »Et medlem kan i alt være beskikket i 8 år. Det samme gælder for en stedfortræder.«

14. I § 25 b, stk. 3, indsættes efter »Adoptionsnævnet«: »inden 6 måneder efter samrådets afgørelse«.

15. I § 25 c, stk. 1 og 2, udgår »fra et andet land« og »til et sådant barn«.

barn, hvis der er behov for det.

Stk. 3. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan fastsætte nærmere regler om indholdet og tilrettelæggelsen af de kurser, der er nævnt i stk. 1 og 2, herunder om betaling.

16. I § 29 b, 2. pkt., ændres »§§ 9-10« til: »§ 9«.

§ 29 b. Statsforvaltningens afgørelser efter denne lov kan påklages til ministeren for familie- og forbrugeranliggender. Dette gælder dog ikke afgørelser efter §§ 9-10, der er indbragt for retten, jf. § 11.

Stk. 2. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan fastsætte nærmere regler om klagers behandling.

§ 2

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 1069 af 6. november 2008, foretages følgende ændringer:

1. § 475 c, stk. 1 og 2, affattes således:

§ 475 c. Statsforvaltningen og klageren betragtes som parter i sagen. Klageren optræder på egen hånd, selv om den pågældende er umyndig.

Stk. 2. Retten beskikker en advokat for klageren, medmindre han selv har antaget en advokat.

Stk. 3. Retten kan beskikke en værge for barnet, der i så fald indtræder som part i sagen.

»§ 475 c. Som parter anses statsforvaltningen, forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, adoptionsansøgeren og barnet. Forældrene optræder på egen hånd, selv om de er umyndige.

Stk. 2. Retten beskikker en advokat for sagens parter, undtaget statsforvaltningen, medmindre de pågældende selv har antaget en advokat.«

2. I § 475 e, stk. 2, ændres: »Klageren« til »Parterne« og »klageren« til »parterne«.

§ 475 e. Retten drager omsorg for sagens oplysning og træffer selv bestemmelse om afhøring af parter og vidner samt om tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige og af andre bevismidler.

Stk. 2. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan retten bestemme, at klageren ikke må overvære bevisførelsen eller en del af denne. Klageren skal, inden sagen afgøres, gøres bekendt med indholdet af bevisførelsen, medmindre det vil stride mod de hensyn, der har ført til udelukkelsen.

§ 3

I forældreansvarsloven, lov nr. 499 af 6. juni 2007, foretages følgende ændring:

1. Efter § 20 indsættes før overskriften »Samværsafgørelser«:

»§ 20 a. Er barnet adopteret, kan der i helt særlige tilfælde, efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge, fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær m.v.«

§ 4

I lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel (barselloven), lov nr. 566 af 9. juni 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 8 indsættes som *stk. 8*:

»*Stk. 8.* Ved stedbarnsadoption af en registreret partners barn har adoptanten ret til fravær i 2 sammenhængende uger efter fødslen eller efter modtagelsen af barnet i hjemmet eller efter aftale med arbejdsgiveren inden for de første 14 uger efter fødslen, når adoptionen har retsvirkninger fra barnets fødsel. Efter den 14. uge efter fødslen eller modtagelsen af barnet i hjemmet har adoptanten ret til fravær efter §§ 9 og 10. Hvis moderen dør eller på grund af sygdom bliver ude af stand til at passe barnet,

indtræder adoptanten i moderens ret til fravær efter § 7, stk. 1.

2. I § 12, stk. 2, ændres »§ 7, § 8, stk. 6, og § 9« til: »§ 7, § 8, stk. 6 og stk. 8, og § 9«.

§ 12. Efter aftale med arbejdsgiveren kan en beskæftiget lønmodtager genoptage arbejdet helt eller delvis under fravær efter §§ 6-11, jf. dog stk. 5.

Stk. 2. I forbindelse med aftale om delvis genoptagelse af arbejdet under fravær efter § 7, § 8, stk. 6, og § 9 kan det aftales, at fraværsretten forlænges med den tid, hvori arbejdet har været genoptaget.

Stk. 3. I forbindelse med aftale om genoptagelse af arbejdet på fuld tid under fravær efter § 9 kan det aftales, at fraværsretten udskydes med den tid, hvori arbejdet har været genoptaget.

Stk. 4. Udskudt fraværsret skal være udnyttet, inden barnet fylder 9 år. Hvis en lønmodtager fratræder, inden den udskudte fraværsret er udnyttet, er retten til fravær betinget af, at lønmodtageren indgår aftale med den nye arbejdsgiver om den udskudte fraværsret.

Stk. 5. Retten til at genoptage arbejdet efter stk. 1 omfatter ikke moderens fravær i de 2 første uger efter fødslen.

3. I § 13, stk. 1, indsættes efter 3. pkt.:
»Tilsvarende bevarer den registrerede partner, der har stedbarnsadopteret barnet, retten til fravær efter § 8, stk. 8, hvis barnet er dødfødt eller dør inden den 32. uge efter fødslen.«

§ 13. Hvis barnet er dødfødt, dør eller bliver bortadopteret inden den 32. uge efter fødslen, har moderen ret til fravær i 14 uger efter barnets død eller bortadoption. I tilfælde, hvor moderen lider af en graviditetsbetinget sygdom, forlænges fraværsretten, dog højst indtil 46 uger efter fødslen. Er barnet død-

født, eller dør det inden den 32. uge efter fødslen, bevarer faderen retten til fravær efter § 7, stk. 3.

Stk. 2. Hvis et adopteret barn dør inden den 32. uge efter modtagelsen af barnet, har en af de adoptionssøgende forældre ret til fravær i 14 uger efter barnets død.

4. § 14, stk. 2, 2. pkt., affattes således:
»Retten til at forlænge fraværsperioden gælder ikke forælderens ret til fravær efter § 7, stk. 3, eller adoptanters ret til samtidigt fravær efter § 8, stk. 6, og stk. 8.«

§ 14. Hvis barnet er indlagt på sygehus, forlænges eller udsættes den periode, hvor der er ret til fravær.

Stk. 2. Såfremt arbejdet ikke genoptages ved indlæggelsen, forlænges den periode, hvor der er ret til fravær, med indlæggelsesperioden, hvis indlæggelsen finder sted under de første 46 uger efter fødslen eller modtagelsen. Fraværsretten kan dog højst forlænges i 3 måneder. Retten til at forlænge fraværsperioden gælder ikke faderens ret til fravær efter § 7, stk. 3, eller adoptanters ret til samtidigt fravær efter § 8, stk. 6.

Stk. 3. Hvis arbejdet fortsættes eller genoptages ved indlæggelsen, udsættes retten til fravær for den resterende periode til efter udskrivelsen. Det er en betingelse, at udskrivelsen finder sted inden 60 uger fra fødslen eller modtagelsen.

§ 15. En kvindelig lønmodtager skal med 3 måneders varsel underrette arbejdsgiveren om forventet fødselstidspunkt, og om hun agter at udnytte retten til fravær før fødslen, jf. § 6, stk. 1.

Stk. 2. En kvindelig lønmodtager, der udnytter sin ret til fravær i de første 14

5. § 15, stk. 3, affattes således:

»*Stk. 3.* En lønmodtager, der ønsker at udnytte sin ret til fravær efter fødslen, jf. § 7, stk. 3, eller § 8, stk. 8, skal senest 4 uger før fraværets forventede begyndelse underrette arbejdsgiveren herom og om længden af fraværet.«

uger efter fødslen, jf. § 7, stk. 1, skal inden 8 uger efter fødslen underrette sin arbejdsgiver om, hvornår hun vil genoptage arbejdet.

Stk. 3. En mandlig lønmodtager, der ønsker at udnytte sin ret til fravær efter fødslen, jf. § 7, stk. 3, skal senest 4 uger før fraværets forventede begyndelse underrette arbejdsgiveren herom og om længden af fraværet.

Stk. 4. En lønmodtager, der ønsker at udnytte sin ret til forældreorlov, jf. §§ 9 og 10, skal inden 8 uger efter fødslen eller modtagelsen af barnet underrette sin arbejdsgiver om tidspunktet for fraværets begyndelse og om længden heraf. Såfremt fraværsretten afholdes således, at lønmodtagerens fravær falder i flere perioder, skal underretningen omfatte påbegyndelsen og længden af senere fravær.

Stk. 5. Ved fravær efter § 8 skal adoptanter så vidt muligt iagttage frister svarende til de i stk. 1-4 nævnte frister.

Stk. 6. En lønmodtager, der udnytter sin ret til fravær, fordi barnet er indlagt på sygehus inden for de første 46 uger efter fødslen eller modtagelsen i hjemmet, jf. § 14, skal uden ugrundet ophold underrette sin arbejdsgiver om indlæggelsen. Forældrene skal uden ugrundet ophold underrette deres arbejdsgivere om, hvornår barnet er modtaget i hjemmet efter indlæggelsen. Hvis barnet er modtaget, inden der er afgivet varsel efter stk. 2-5, forlænges fristen herfor med den tid, barnet har været indlagt. Hvis barnet modtages efter, at der er afgivet varsel efter stk. 2-5, bortfalder de afgivne varsler, og der skal varsles på ny inden 2 uger efter modtagelsen.

Stk. 7. En fader, der indtræder i modrens ret til fravær efter § 7, stk. 2, skal uden ugrundet ophold underrette sin arbejdsgiver herom og om længden af fraværet.

6. § 15, stk. 7, affattes således:

»Stk. 7. En forælder, der indtræder i moderens ret til fravær efter § 7, stk. 2, eller § 8, stk. 8, skal uden ugrundet ophold underrette sin arbejdsgiver herom og om længden af fraværet.«

7. I § 23, stk. 1, ændres »§ 7, § 8, stk. 6, og § 9« til: »§ 7, § 8, stk. 6 og stk. 8, og § 9«.

§ 23. Ved delvis genoptagelse af arbejdet under fravær efter § 7, § 8, stk. 6, og § 9 kan retten til barseldagpenge, i det omfang denne ikke udnyttes af den anden forælder, forlænges med den tid, hvori arbejdet har været genoptaget, og udbetales under senere fravær, jf. dog § 21, stk. 5.

Stk. 2. Ved genoptagelse eller påbegyndelse af arbejde under fravær efter § 9 kan retten til barseldagpenge, i det omfang denne ikke udnyttes af den anden forælder, udskydes med den tid, hvor arbejdet er genoptaget, og udbetales under senere fravær, jf. dog § 21, stk. 5.

Stk. 3. Retten til barseldagpenge under senere fravær er betinget af, at dagpengemodtageren opfylder beskæftigelseskravet i § 27 eller § 28, når den udskudte orlov skal holdes.

Stk. 4. Retten til barseldagpenge under senere fravær er endvidere betinget af, at ansøgeren er i beskæftigelse umiddelbart forud for fraværsperioden.

Stk. 5. Retten til barseldagpenge under senere fravær bortfalder, når barnet fylder 9 år.

8. I § 25, stk. 1, ændres »§ 7, stk. 1 eller 2, eller § 8, stk. 6, 1. pkt.« til: »§ 7, stk. 1 eller 2, § 8, stk. 6, 1. pkt., eller § 8, stk. 8.«.

§ 25. Når der udbetales barseldagpenge under fravær efter § 7, stk. 1 eller 2,

eller § 8, stk. 6, 1. pkt., optjenes der ret til ferieydelse. Ferieydelsen udbetales i det efterfølgende ferieår.

Stk. 2. Denne ret gælder ikke, i det omfang der i den i stk. 1 nævnte periode optjenes ret til

- 1) løn under ferie og ferietillæg efter ferieloven, kollektiv overenskomst m.v.,
- 2) feriegodtgørelse efter ferieloven m.v., der som minimum svarer til dagpengesatsen efter § 35, stk. 1, eller
- 3) feriedagpenge med ret til udbetaling i det efterfølgende ferieår efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v.

Stk. 3. Beskæftigelseskravet, jf. § 27, finder tilsvarende anvendelse ved udbetaling af ferieydelse efter denne bestemmelse ved påbegyndelsen af ferien i det efterfølgende ferieår.

Stk. 4. § 33, stk. 1, og § 35 finder tilsvarende anvendelse ved beregning af ferieydelse efter denne bestemmelse.

Stk. 5. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender fastsætter nærmere regler om retten til optjening og udbetaling af ferieydelse.

§ 5

I lov om aktiv socialpolitik, jf. lovbekendtgørelse nr. 1460 af 12. december 2007, foretages følgende ændringer:

1. I § 13, stk. 4, nr. 4, indsættes efter »§ 8, stk. 1-6,« » og stk. 8,«.

§ 13. Det er en betingelse for at få hjælp efter § 11, at ansøgeren og ægtefællen ikke har et rimeligt tilbud om arbejde, og at de aktivt søger at udnytte deres arbejdsmuligheder.

Stk. 2. Kommunen har pligt til at vurdere, om en person, der har ansøgt om eller får hjælp efter § 11, fortsat opfylder betingelserne for hjælpen ved at

udnytte sine arbejdsmuligheder, hvis personen

- 1) afslår et formidlet arbejde,
- 2) udebliver fra en jobsamtale eller en cv-samtale hos staten eller kommunen i jobcenteret eller hos anden aktør eller fra en rådighedsvurdering hos kommunen i jobcenteret,
- 3) udebliver fra en opfølgningssamtale i kommunen,
- 4) undlader at give meddelelse til staten i jobcenteret, kommunen eller arbejdsgiveren om sygdom i tilfælde, hvor den ledige er givet et tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats eller skal møde til jobsamtale hos en arbejdsgiver,
- 5) undlader at give meddelelse om sygdom til kommunen i tilfælde, hvor den ledige er indkaldt til en sygeopfølgningssamtale eller foranstaltninger som led i sygeopfølgning, eller
- 6) afviser eller udebliver fra deltagelse i foranstaltninger som led i sygeopfølgning.

Stk. 3. Det er en betingelse for at få hjælp, at ansøgeren og dennes ægtefælle tager imod et rimeligt tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. For ansøgere, der modtager hjælp efter § 25, stk. 1, nr. 3 eller 4, eller stk. 12, nr. 3 eller 4, og som ikke forsørger eget barn i hjemmet, er det endvidere en betingelse for at få hjælp, at ansøgeren medvirker ved beskæftigelsesfremmende foranstaltninger i form af aktiviteter pålagt efter § 21 b i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Stk. 4. Ønsker ansøgeren eller ægtefællen at modtage eller modtager ansøgeren eller ægtefællen hjælp alene på grund af ledighed, har de dog ikke pligt til at udnytte deres arbejdsmuligheder ved at tage imod et tilbud om arbejde efter stk. 1 eller tilbud eller beskæftigelsefremmende foranstaltninger efter

stk. 3, hvis

- 1) tilbuddet ikke kan anses for et rimeligt tilbud på grund af forhold, der vedrører tilbuddets indhold,
- 2) den pågældende ikke kan arbejde på grund af sygdom eller der er risiko for, at helbredet forringes, hvis det hidtidige arbejde fortsættes,
- 3) afstanden mellem bopæl og arbejdssted medfører en urimelig belastning af den pågældende på grund af transportvanskeligheder eller den tid, der går til transport,
- 4) den pågældende har ret til fravær ved graviditet, barsel og adoption, i det omfang der under fravær efter bestemmelserne i barsellovens § 6, stk. 1 og 2, § 7, § 8, stk. 1-6, § 9, § 13 og § 14, stk. 1 og 2, er ret til dagpenge ved graviditet, barsel og adoption,
- 5) den pågældende er nødt til at passe sine børn og der ikke kan anvises anden pasningsmulighed,
- 6) den pågældende modtager støtte efter lov om social service til pasning af handicappet barn eller døende nærtstående eller efter lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel til pasning af alvorligt sygt barn,
- 7) den pågældende er omfattet af en friperiode efter § 23 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats,
- 8) den pågældende aftjener værnepligt,
- 9) arbejdet er omfattet af en overenskomstmæssig konflikt eller
- 10) arbejdet omfatter udvikling og fremstilling af krigsmateriel.

Stk. 5. Ønsker ansøgeren eller ægtefællen at modtage eller modtager ansøgeren eller ægtefællen hjælp på grund af problemer ud over ledighed, skal kommunen vurdere, om der i det enkelte tilfælde foreligger andre forhold end de i stk. 4 nævnte, der kan begrunde, at den pågældende ikke har pligt til at ud-

nytte sine arbejdsmuligheder.

Stk. 6. Reglerne i stk. 1-3 gælder ikke for ansøgerens ægtefælle, når ægtefællen er under uddannelse eller modtager en offentlig forsørgelsesydelse, som ikke er betinget af, at modtageren udnytter sine arbejdsmuligheder.

Stk. 7. En person, hvis ægtefælle er berettiget til hjælp efter § 11, og som udelukkende eller hovedsagelig har arbejdet i hjemmet, kan vælge ikke at udnytte sine arbejdsmuligheder efter reglerne i stk. 1-3. I så fald bliver hjælpen til ægteparret beregnet efter reglerne i § 26, stk. 5, og § 34, stk. 3.

Stk. 8. For så vidt angår et ægtepar, der er berettiget til hjælp efter § 11, og som modtager kontanthjælp efter § 25, stk. 1, nr. 1 eller 2, stk. 2 eller stk. 3, anses en ægtefælle ikke for at udnytte sine arbejdsmuligheder efter reglerne i stk. 1-3, når

- 1) ægteparret har modtaget hjælp efter § 11 i sammenlagt to år eller derover og
- 2) den pågældende ægtefælle ikke har dokumenteret, at han eller hun har haft mindst 300 timers ordinært og udstøttet arbejde inden for de seneste 24 kalendermåneder.

I så fald bliver hjælpen til ægteparret beregnet efter reglerne i § 26, stk. 5 og 6, og § 34, stk. 3.

Stk. 9. En ægtefælle, hvis arbejdsevne er så begrænset, at vedkommende ikke kan opnå beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked, er ikke omfattet af stk. 8.

Stk. 10. I perioden med hjælp i sammenlagt 2 år til et ægtepar efter stk. 8, nr. 1, indgår

- 1) perioder med kontanthjælp eller starthjælp, som parret har modtaget, inden det har modtaget hjælp efter § 25, stk. 1, nr. 1 eller 2, stk. 2 eller stk. 3,
- 2) perioder, hvor en eller begge ægte-

fæller har deltaget i tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats eller har modtaget engangshjælp efter § 25 a, og

- 3) perioder, hvor hjælpen har været nedsat eller bortfaldet efter §§ 38 a-41.

Perioden med hjælp i sammenlagt 2 år afbrydes, hvis ingen af ægtefællerne har modtaget hjælp efter § 11 i en sammenhængende periode på 2 år.

Stk. 11. Opgørelsen af arbejde inden for de seneste 24 kalendermåneder efter stk. 8, nr. 2, sker for hver ægtefælle for sig. Perioden på 24 kalendermåneder forlænges med

- 1) perioder, hvor den pågældende ikke har kunnet arbejde på grund af dokumenteret sygdom,
- 2) perioder, hvor den pågældende har haft ret til fravær ved graviditet, barsel eller adoption, jf. stk. 4, nr. 4, og perioder med børnepasningsorlov efter lov om børnepasningsorlov,
- 3) perioder, hvor den pågældende har modtaget støtte efter lov om social service til pasning af handicappet barn, nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom eller døende nærtstående og efter lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel til pasning af alvorligt sygt barn,
- 4) perioder, hvor den pågældende har aftjent værnepligt,
- 5) perioder, hvor den pågældendes arbejdsevne har været så begrænset, at vedkommende ikke har kunnet opnå beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked, og
- 6) perioder, hvor den pågældende har været under ordinær uddannelse eller har modtaget en anden offentlig forsørgelsesydelse, der ikke er betinget af, at vedkommende udnytter sine arbejdsmuligheder.

Stk. 12. En ægtefælle, hvis hjælp er

ophørt efter stk. 7 eller 8, kan igen blive berettiget til hjælp, når den pågældende dokumenterer, at han eller hun har haft mindst 300 timers ordinært og ustøttet arbejde inden for de seneste 24 kalendermåneder. De 300 timers arbejde skal ligge efter det tidspunkt, hvor hjælpen ophørte efter stk. 7 eller 8.

Stk. 13. Har en ægtefælle haft ordinært og ustøttet arbejde, hvor der ikke har været en fastsat arbejdstid, beregnes det antal timer, den pågældende anses for at have arbejdet efter stk. 8 og 12, ud fra indtægten divideret med en omregningsfaktor på 95 kr. Beløbet reguleres en gang årligt den 1. januar med satsreguleringsprocenten efter lov om en satsreguleringsprocent.

Stk. 14. Selvstændig virksomhed kan medregnes til opgørelse af timetallet efter stk. 8 og 12, hvis ægtefællen dokumenterer, at den selvstændige virksomhed har haft et omfang, der kan sidestilles med lønarbejde i mindst 20 timer pr. uge, og der ikke er udbetalt hjælp efter § 11 til den pågældende ægtefælle, mens den selvstændige virksomhed er drevet. Den selvstændige virksomhed medregnes med det faktisk dokumenterede timetal.

Stk. 15. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter forhandling med Beskæftigelsesrådet nærmere regler om anvendelsen af bestemmelserne i stk. 1-4, herunder regler om, hvornår kommunen skal kræve frigørelsesattest, hvis ansøgeren eller ægtefællen har deltidsarbejde. Beskæftigelsesministeren fastsætter endvidere efter forhandling med Beskæftigelsesrådet nærmere regler om kommunens pligt til at sende varslingsbrev, vejlede om jobsøgning m.v. til ægtepar, der kan blive omfattet af stk. 8.

2. I § 83, *stk. 1* indsættes efter », og til lignende udgifter til oprindelige forældre, der efter forældreansvarslovens §

20 a får fastsat samvær med et bortadopteret barn, hvis ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne«.

§ 83. Kommunen kan yde hjælp til udgifter ved udøvelse af ret til samvær med egne børn under 18 år, som ikke bor hos ansøgeren. Kommunen kan også yde hjælp til dækning af udgifter til en bopælsforælders transport af barnet i forbindelse med samvær. Det er en betingelse for at yde hjælp, at ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne.

Stk. 2. Kommunen kan yde hjælp til rejseudgifter med henblik på kontakt til børn, der er ført til udlandet uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver. Det er en forudsætning, at sagen er blevet anmeldt til dansk politi, og at kommunen har forelagt sagen for Udenrigsministeriet. Det er yderligere en forudsætning, at indehaveren af forældremyndigheden ikke selv har økonomisk mulighed for at betale udgiften.